

Bachelor thesis – thema: duurzaamheidsbeleid

Een zonnige samenwerking in Groningen

Onderzoek naar de publiek-private samenwerking op het gebied van zonne-energiecoöperaties in het aardbevingsgebied in Groningen

Daniël Hofman
s2547880
Sociale Geografie & Planologie
Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen
Rijksuniversiteit Groningen

Begeleider: Jacco Kuper

**rijksuniversiteit
groningen**

04 juli 2017

Samenvatting

In de afgelopen jaren is er een energietransitie gaande die er voor zorgt dat er binnen de energiesector meer aandacht wordt besteed aan duurzame energiebronnen. Zo zijn er in het aardbevingsgebied in Groningen in de afgelopen jaren vele burgercoöperaties bij gekomen die zich bezig houden met zonne-energie. In dit onderzoek wordt gekeken naar hoe de publiek-private samenwerking op dit gebied verloopt in het aardbevingsgebied en of er wellicht 'optimale vormen' van samenwerkingen aan te wijzen vallen. Dit wordt gedaan op basis van interviews die zijn afgenomen met een aantal zonne-energiecoöperaties en publieke stakeholders. Aangezien deze ontwikkeling van lokale zonne-energiecoöperaties nog vrij nieuw is en de spelregels nog niet altijd even duidelijk zijn, verloopt de samenwerking soms stroef en langzaam. Ook verschillen vormen van publiek-private samenwerking per manier waarop de desbetreffende coöperatie te werk gaat. Zonne-energiecoöperaties die een 'zonneweide' willen realiseren lopen doorgaans tegen meer belemmeringen aan dan de coöperaties die enkel panelen op daken willen realiseren. De verwachting is dat naarmate de tijd strekt en er meer ervaring wordt opgedaan in de sector, de manieren van publiek-private samenwerking verbeterd zullen worden.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 – Introductie	5
1.1 Opbouw thesis	6
Hoofdstuk 2 – Theoretisch kader	7
2.1 Conceptueel model	9
Hoofdstuk 3 – Methodologie	10
3.1 Afnemen interviews	10
3.2 Beantwoording deelvragen	11
3.3 Geïnterviewde partijen	12
3.4 Analyse	14
3.5 Ethische verantwoordingen	14
Hoofdstuk 4 – Resultaten	15
4.1 Stakeholder analyse	15
4.2 Strengths	17
4.3 Weaknesses	19
4.4 Opportunities	19
4.5 Threats	20
Hoofdstuk 5 – Conclusie	21
5.1 Aanbevelingen	21
Hoofdstuk 6 – Reflectie	22
Hoofdstuk 7 – Literatuur	24

Bijlagen	26
Bijlage 1: Kaart aardbevingsgebied Groningen	26
Bijlage 2: Interviewguide	27
Bijlage 3: Code tree	28
Bijlage 4: Verstuurde email naar de verschillende geïnterviewde partijen	29
Bijlage 5: Transcript Hylke Westra – Gemeente Loppersum	30
Bijlage 6: Transcript Ronald van Paassen – Provincie Groningen	32
Bijlage 7: Transcript Jan Hoogstra – Duurzaam Menterwolde	36
Bijlage 8: Transcript Patrick Caspers - Energiecoöperatie Zonedorpen	43
Bijlage 9: Transcript Tjitse Mollema - Lopster Energie Coöperatie (LOPEC)	49
Bijlage 10: Transcript Jan Borkent – Energie Coöperatie Ten Boer (ECTB)	55

Hoofdstuk 1 - Introductie:

Als gevolg van de winning van aardgas in de provincie Groningen heeft een bepaald gebied binnen de provincie last van aardbevingen (Nepveu et al., 2016). Dit gebied (bijlage 1) bevat de volgende elf risicogemeenten: Appingedam, Bedum, Slochteren, Loppersum, Ten Boer, Winsum, Eemsum, De Marne, Delfzijl, Hoogezand-Sappemeer en Menterwolde (De Haan & Simon, 2017). In de huidige ontwikkeling naar meer duurzaamheid en de energietransitie zijn er, ook binnen dit aardbevingsgebied, een aantal lokale burgerinitiatieven ontstaan op het gebied van duurzame energie. Een aantal hiervan zijn energie-coöperaties die zich bezig houden met zonne-energie. Homsy en Warner (2015) melden dat gemeenten niet altijd even veel actie ondernemen als het aankomt op dergelijke duurzame ontwikkelingen. De gemeenten die dat wel doen worden vaak aangespoord vanuit duurzaamheidsdoelstellingen vanuit de hogere overheidslagen. In dit zogenaamde framework van 'multi-level governance' leveren de rijksoverheid of de provincies bepaalde doelstellingen aan met betrekking tot lokale acties. De plaatselijke gemeenten zijn vervolgens vrij om een passende bevorm te bepalen die geschikt is voor de lokale situatie. Walker et al. (2007) voegen hier aan toe dat de sector erg gefragmenteerd is en dat hierdoor sommige gemeenten meer met duurzaamheidsbeleid bezig zijn dan andere gemeenten. De laatste jaren zijn in de energiesector de lokale duurzaamheidsinitiatieven enorm in opkomst (Oteman et al., 2014 ; Elzenga & Schwenke, 2014). Deze bottom-up beweging kan rekenen op veel draagvlak. Doordat mensen namelijk investeren in lokale duurzame energie wordt er bijgedragen aan hun gevoel van onafhankelijkheid en gezamenlijkheid (Janssen, 2013). Walker en Devine-Wright (2008) voegen hier aan toe dat met name de gemeenten een belangrijke rol weggelegd zien voor de energiecoöperaties in de uitvoering van het gemeentelijke energie- en klimaatbeleid. Energiecoöperaties zijn betrokken, deskundig, goed georganiseerd en beschikken vaak over een goed lokaal netwerk waardoor ze vaak meer draagvlak hebben dan de gemeenten zelf. Walker (2007) en Li et al. (2013) voegen hier aan toe dat, met name, in rurale gebieden de lokale energiecoöperaties een boost kunnen zijn voor de regionale ontwikkeling en economie. De verwachting is dat aangezien de mensen uit dit gebied zo direct de negatieve gevolgen van de winning van fossiele brandstoffen ervaren, ze sterker gemotiveerd zijn om zich bezig te houden met duurzame oplossingen op het gebied van energie. Met andere woorden: dat deze burgers een energieke samenleving vormen die stappen onderneemt om duurzame oplossingen uit te voeren. Deze 'energieke samenleving' refereert naar een grote groep burgers die graag deel willen uitmaken van de overgang naar een duurzamere wereld, maar vaak worden deze burgers en ook burgerinitiatieven niet volledig door beleidsmakers meegenomen in planning en beleid (Hajer, 2011). Het onderzoek zal ingaan op de publiek-private samenwerking in de gemeenten in de provincie Groningen die zich binnen dit aardbevingsgebied bevinden, omdat in dit gebied de noodzaak

tot verduurzaming wellicht groter is dan in andere gebieden. Ook met het oog op de gemeentelijke herindeling die in Groningen zou moeten plaatsvinden is het interessant om te onderzoeken hoe deze vorm van publiek-private samenwerking verloopt in het aardbevingsgebied. Er wordt onderzocht hoe de verschillende partijen vanuit de ‘collaborative governance theorie’ en de ‘public-private partnership theorie’ samenwerken in deze energieke samenleving. De publiek-private samenwerking op het gebied van zonne-energiecoöperaties in het aardbevingsgebied in Groningen wordt middels dit onderzoek onderzocht aan de hand van een sterke-zwakke analyse. Deze zogenaamde SWOT-analyse bestaat uit de volgende vier elementen: strengths (sterktes), weaknesses (zwaktes), opportunities (kansen) en threats (bedreigingen). Middels dit onderzoek wordt geprobeerd de sterke punten, de zwakke punten, de kansen en de bedreigingen van de publiek-private samenwerking op het gebied van lokale duurzame energie te belichten. Hierbij wordt de focus gelegd op lokale zonne-energie coöperaties. Doormiddel van deze sterke-zwakke analyse wordt geprobeerd een algemene vorm van deze publiek-private samenwerking aan te wijzen die voor alle partijen als optimaal wordt aanschouwd. Het onderzoek wordt gedaan op basis van de volgende hoofd- en deelvragen:

Hoofdvraag:

- *Wat is de optimale vorm van publiek-private samenwerking op het gebied van lokale duurzame zonne-energie coöperaties in het aardbevingsgebied in Groningen?*

Deelvragen:

- *Wie zijn de verschillende stakeholders en wat is hun aandeel in deze publiek-private samenwerking?*
- *Wat zijn volgens de verschillende stakeholders de aspecten van de publiek-private samenwerking die momenteel en in het verleden goed of slecht verliepen?*
- *Wat zijn volgens de verschillende stakeholders de meest wenselijke manier van publiek-private samenwerking en hoe willen zij die bereiken?*

1.1 Opbouw thesis:

Deze thesis wordt vervolgd met een theoretisch kader (hoofdstuk 2) waarin een aantal belangrijke en relevante concepten en theorieën worden besproken. Vervolgens wordt er in de methodologie (hoofdstuk 3) beschreven hoe de dataverzameling en de algehele werkwijze voor dit onderzoek is verlopen. Ten slotte zijn er in hoofdstuk 4 de resultaten van dit onderzoek verwerkt en wordt er in

hoofdstuk 5 een conclusie getrokken op basis van de onderzoeksresultaten. Afsluitend volgt er nog een literatuurlijst en een aantal bijlagen

Hoofdstuk 2 - Theoretisch kader

De doelstelling van dit onderzoek is, zoals eerder vermeld, om er achter te komen of er een optimale vorm van publiek-private samenwerking aan te wijzen valt op het gebied van zonne-energie coöperaties in het aardbevingsgebied in Groningen. Om de doelstelling van dit onderzoek te behalen is het belangrijk om eerst te definiëren wat andere academici hebben geschreven over theorieën zoals: publiek-private samenwerkingen, collaboratieve vormen van bestuur, multi-level governance, stakeholder analyses en lokale duurzame energieprojecten en initiatieven die zo relevant zijn voor het onderwerp van dit onderzoek. Smith (2005) omschrijft deze lokale duurzame energieprojecten en initiatieven als lokale, kleinschalige en collectieve manieren om duurzame energie op te wekken. Lokale duurzame energieprojecten zijn erg gevarieerd en kunnen uiteen lopen van windenergie, zonne-energie, biomassa en aardwarmte. Hieronder vallen ook de zonne-energiecoöperaties. Deze coöperaties kunnen gezien worden als bottom-up beweging vanuit de gemeenschap waarbij energie wordt opgewekt voor en door de lokale gemeenschap (Walker & Devine-Wright, 2008).

Dunning en Turner (2005) melden dat er veel complexiteiten komen kijken bij het opzetten van een lokaal energieproject. Hieronder vallen de wettelijke mogelijkheden en beperkingen en de financiële en technische haalbaarheid van het project. Aan lokale duurzame energieprojecten en initiatieven zoals de zonne-energiecoöperaties zitten vaak hogere financiële risico's verbonden. Dergelijke projecten zijn vaak economisch minder rendabel en het duurt vaak langer voordat investeringen zijn afbetaald (Walker, 2008). Hierdoor zijn er verschillende subsidies en premies door de overheid ingevoerd om er voor te zorgen dat de energiecoöperaties kapitaal hebben om bepaalde kosten van hun organisatie te kunnen dekken. Er is vervolgens vaak sprake van competitie tussen de verschillende coöperaties die in aanmerking willen komen voor deze premies en subsidies (Walker, 2008).

Publiek-private samenwerking wordt door Klijn en Teisman (2003) aangeduid als de coöperatie tussen publieke en private actoren met een duurzaam karakter waarbij de actoren wederzijdse producten en/of diensten produceren waarbij de risico's, kosten en opbrengsten worden gedeeld. Dit wordt gebaseerd op gelijkwaardige toegevoegde waarde van de actoren. Bij publiek-private samenwerking is altijd sprake van enige vorm van publiek belang (Heldeweg et al., 2015). In de energieke samenleving op het gebied van zonne-energie coöperaties in Groningen is ook sprake van een dergelijke manier van publiek-private samenwerking. Zonne-energie coöperaties hebben te maken met verschillende private en publieke organisaties waarmee onder andere sprake is van samenwerking, ondersteuning en verstrekking van informatie. De verschillende overheidsinstanties zoals de gemeenten en de provincie

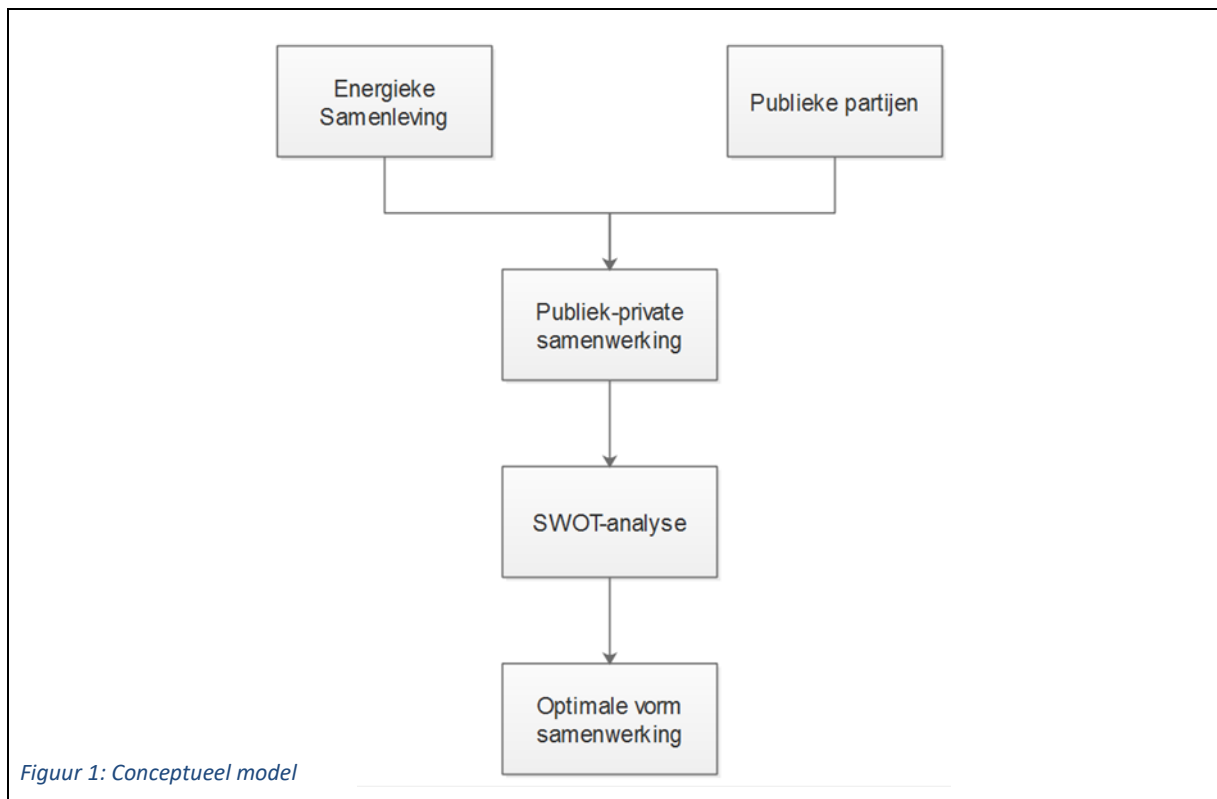
Groningen hebben elk een bepaalde visie en belang als het gaat om lokaal opgewekte duurzame energie, zo ook als het gaat om de publiek-private samenwerking op het gebied van coöperaties die zich bezig houden met zonne-energie. Hierdoor is er sprake van een samenwerking waarbij meerdere actoren betrokken zijn. Deze verschillende partijen zijn op het gebied van duurzame energie in onder andere de volgende categorieën in te delen: bestuurders, politici, project ontwikkelaars, professionals en burgers (Li et al., 2013). Deze vorm van publiek-private samenwerking met meerdere partijen hangt, in relatie tot dit onderzoek, nauw samen met het begrip 'collaborative governance'. Het begrip collaborative governance wordt door Ansell en Gash (2007) gedefinieerd als de vorm van governance die publieke en private stakeholders bij elkaar brengt in collectieve fora om samen een consensus-georiënteerde besluitvorming te bereiken. Deze consensus-georiënteerde besluitvorming wordt vaak begeleid door bemiddeling van publieke partijen. Ook in de zonne-energiesector in het aardbevingsgebied in Groningen is er sprake van collaborative governance. De zonne-energiecoöperaties voeren hun bedrijvigheid uit in overleg met de betreffende gemeenten en provincie. Ook zijn er bemiddelende partijen die een aandeel hebben in deze samenwerking, die in het leven zijn geroepen door verschillende private instanties of die op een andere manier vanuit de overheid zich bezig houden met gerelateerde zaken. Voorbeelden van dergelijke partijen zijn: Nationaal Coördinator Groningen(NCG), Kansrijk Groningen en de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM).

Om een overzichtelijk en duidelijk beeld te krijgen van de publiek private samenwerking op het gebied van zonne-energiecoöperaties is er een SWOT analyse gehouden. Het SWOT-framework (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) is een analytisch instrument waarbij factoren gecategoriseerd worden die een significante invloed hebben. Een SWOT analyse is een cruciaal onderdeel van vele strategische management- en planningsprocessen en wordt in meerdere disciplines toegepast (Pickton & Wright, 1998). Johnson et al. (1989) voegen hier aan toe dat een SWOT analyse een project coördinator kan helpen om effectiever om te gaan met eventuele problemen. Ook kan hierbij volgens Johnson et al. gekeken worden naar manieren om bedreigingen om te zetten in kansen en om zwaktes te compenseren met sterktes. Deze analyse vorm kan ingezet worden voor elke organisatie, persoon, idee, product, programma of project (Johnson et al., 1989). Binnen dit onderzoek staat het element 'strengths' voor de sterkte punten van de publiek-private samenwerking. De factoren waarop de samenwerking goed verloopt worden in dit element gecategoriseerd. Het element 'weaknesses' staat voor de zwakke punten van de samenwerking en is de categorie waaronder de factoren vallen die niet goed verlopen in de samenwerking. De categorie 'opportunities' staat voor de kansen. In deze categorie vallen de factoren van de samenwerking die verbeterd zouden kunnen worden. Het laatste element van het SWOT-framework is 'threats' en staat voor de bedreigingen van de samenwerking. In

deze categorie vallen de factoren die een bedreiging kunnen vormen voor de publiek-private samenwerking.

2.1 Conceptueel model:

Het onderstaande conceptueel model beschrijft hoe het onderzoek naar de optimale vorm van publiek-private samenwerking op het gebied van zonne-energiecoöperaties in het aardbevingsgebied in Groningen is gestructureerd.

De 'energieke samenleving' refereert naar een grote groep burgers die graag deel willen uitmaken van de overgang naar een duurzamere wereld. Vaak worden deze burgers en ook burgerinitiatieven niet volledig door beleidsmakers meegenomen in planning en beleid (Hajer, 2011). Vanuit deze energieke samenleving zijn er in de laatste jaren steeds meer lokale duurzaamheidsinitiatieven in opkomst, zo ook de zonne-energiecoöperaties. Vanuit de energieke samenleving worden in dit onderzoek alleen de zonne-energiecoöperaties belicht. De publieke partijen zijn binnen dit onderzoek partijen uit de verschillende overheidslagen. Het gaat hierbij voornamelijk om de gemeenten en de provincie. De publieke partijen en de zonne-energiecoöperaties (vanuit de energieke samenleving) coöpereren met elkaar in een vorm van publiek-private samenwerking. Deze vorm van samenwerking houdt hierbij in dat de private partijen en de publieke partijen elkaar van informatie voorzien, elkaar ondersteunen en gezamenlijk coöpereren. Deze manier van publiek-private samenwerking is binnen dit onderzoek nauw verbonden met het begrip 'collaborative governance.' Bij collaborative governance proberen publieke

en private stakeholders tot een consensus georiënteerde besluitvorming te komen waarbij ze vaak begeleid worden door publieke partijen (Ansell & Gash, 2007). Om de manier waarop deze publiek-private samenwerking verloopt te analyseren is er een SWOT-analyse gehouden. Hierbij werden de verschillende, doormiddel van interviews verkregen, factoren van de samenwerking gecategoriseerd in de vier domeinen van het SWOT-framework. Hieruit werd duidelijk wat de sterktes (strengths), de zwaktes (weaknesses), de kansen (opportunities) en de bedreigingen (threats) waren van de publiek-private samenwerking. Aan de hand van deze uitkomsten werd er gepoogd om een optimale vorm van publiek private samenwerking op het gebied van zonne-energiecoöperaties in het aardbevingsgebied in Groningen te onderscheiden.

Hoofdstuk 3 - Methodologie:

Er is in dit onderzoek gekozen voor een kwalitatieve vorm van dataverzameling in de vorm van het afnemen van interviews. Er is hiervoor gekozen omdat er op deze manier meer diepgaande informatie kan worden verkregen. Deze dieper liggende informatie zorgt voor een betere verklaring van de manier waarop de publiek-private samenwerking verloopt. Ook kunnen op deze manier de geïnterviewde personen hun antwoorden beter toelichten dan wanneer er sprake was van kwantitatieve dataverzameling, zoals bijvoorbeeld bij het afnemen van enquêtes. Doormiddel van het houden van interviews is het duidelijker wat volgens de verschillende partijen de positieve-, negatieve- en verbeterpunten zijn van deze publiek-private samenwerking.

3.1 Afnemen interviews

Om de hoofd- en deelvragen te kunnen beantwoorden is een interviewgide (bijlage 2) samengesteld met vragen die tijdens de interviews zijn gesteld. Er is met opzet voor gekozen om het aantal vragen niet te groot te laten zijn zodat er genoeg tijd over blijft tijdens de interviews. In deze overgebleven tijd wordt er 'doorgevraagd' zodra de geïnterviewde een interessant of relevant antwoord geeft. Door dieper op een bepaald antwoord in te gaan doormiddel van doorvragen ontstaat er een meer flexibele vorm van converseren dan wanneer er enkel en alleen vragen gesteld worden vanuit een vast schema. Door de geïnterviewde deze extra ruimte te bieden kan deze bepaalde antwoorden beter toelichten. Doormiddel van het vasthouden aan een aantal 'kernvragen' en het doorvragen naar bepaalde relevante aspecten kan er op een voordelige manier informatie gewonnen worden uit de interactie met de desbetreffende geïnterviewde. De eerder genoemde hoofd- en deelvragen zullen worden beantwoord op basis van de vragen die in een interviewgide aan de verschillende geïnterviewde partijen zijn gesteld. Deze interviewgide is een middel om de doelen van dit onderzoek te behalen.

Deze interview guide met de gestelde vragen en de geïmproviseerde vervolgvragen is gebruikt om antwoorden op de hoofdvraag en deelvragen van dit onderzoek te verkrijgen. De antwoorden van de geïnterviewde personen helpen om een algeheel beeld te schetsen van het verloop van samenwerking tussen de verschillende energie-coöperaties, die actief zijn op het gebied van zonne-energie, en de verschillende gemeenten en eventueel andere partijen waarmee zij te maken hebben. Er werd hierbij geprobeerd te achterhalen of er een algemene vorm van publiek-private samenwerking mogelijk is die door alle partijen als prettig wordt ervaren.

3.2 Beantwoording deelvragen

Om de eerste deelvraag *'Wie zijn de verschillende stakeholders en wat is hun aandeel in deze publiek-private samenwerking?'* te kunnen beantwoorden werd er een stakeholder analyse gedaan van de verschillende partijen die belangrijk zijn om dergelijke lokale duurzame projecten van de grond te krijgen. Tijdens de interviews met de verschillende stakeholders werd de vraag gesteld of zij zélf konden uitleggen wie zij zijn en wat hun positie is binnen de discussie rondom de publiek-private samenwerking die in dit onderzoek wordt onderzocht. De verschillende stakeholders werden voorafgaand aan de interviews geanalyseerd vanuit secundaire bronnen zoals, beleidsstukken, websites, wetenschappelijke literatuur en andere bronnen. Hierdoor werd er voorafgaand goed inzichtelijk gemaakt welke verschillende partijen er betrokken zijn en wat hun standpunten zijn. Door het vooraf verdiepen in de verschillende stakeholders konden er concrete vragen worden bedacht die tijdens de interviews aan de desbetreffende geïnterviewde gesteld werden. Er werden interviews afgenomen met personen die werken bij de gemeente Loppersum, de provincie Groningen en de voorzitters van een aantal zonne-energie coöperaties in het aardbevingsgebied in Groningen.

De tweede deelvraag *'Wat zijn volgens de verschillende stakeholders de aspecten van de publiek-private samenwerking die momenteel en in het verleden goed of slecht verliepen?'* werd beantwoord aan de hand van de interviews met dezelfde partijen als eerder vernoemd. Aan de verschillende partijen werd gevraagd of ze voorbeelden konden noemen van bepaalde huidige vormen van de publiek-private samenwerking en hoe deze samenwerking in het verleden verliep. Hierbij werd er gevraagd naar voorbeelden waarbij deze samenwerking als positief of juist negatief gezien wordt. Aan de hand van de SWOT-analyse werd uit deze deelvraag bekend wat de *'strengths'* en de *'weaknesses'* zijn van de huidige vorm van publiek-private samenwerking en hoe die in het verleden is geweest.

Om de derde deelvraag *'Wat zijn volgens de verschillende stakeholders de meest wenselijke manier van publiek-private samenwerking?'* te beantwoorden werd er aan dezelfde eerder genoemde partijen gevraagd worden of ze hun licht wilden schijnen op de volgens hun optimale en meest wenselijke vorm

van publiek-private samenwerking. Er werd gevraagd naar concrete voorbeelden van de volgens hun wenselijke manieren van samenwerking. Aan de hand van de SWOT analyse kwamen de aspecten ‘opportunities’ en ‘threats’ hier naar voren. Deze twee elementen van de SWOT analyse zorgen er voor dat er een duidelijk beeld geschetst wordt van de gewenste vormen van samenwerking en, niet minder belangrijk, de niet-gewenste vormen van samenwerking. Hieruit kan worden afgeleid wat de valkuilen en kansen zijn voor een gewenste vorm van publiek-private samenwerking volgens de verschillende geïnterviewde partijen.

3.3 Geïnterviewde partijen

Er is gekozen om voor dit onderzoek de meningen van een aantal verschillende partijen binnen de publiek-private samenwerking op het gebied van lokale zonne-energie binnen het aardbevingsgebied in Groningen te belichten. Hierbij is gekozen om interviews te houden met mensen die werkzaam zijn bij de provincie Groningen, de gemeente Loppersum en de voorzitters van een aantal zonne-energie coöperaties in het aardbevingsgebied in Groningen. De verschillende geïnterviewde partijen werden gevraagd met welke partijen zij veel te maken hadden in de transitie naar duurzame energie, in de vorm van zonne-energie. Op deze manier werd duidelijk gemaakt welke verschillende stakeholders zich weerhouden tot deze ontwikkeling en kon er een stakeholder analyse worden gehouden.

Overzicht geïnterviewde partijen:			
Naam	Organisatie	Functie	Plaats
Hylke Westra	Gemeente Loppersum	Duurzaamheids-coördinator	Loppersum
Ronald van Paassen	Provincie Groningen	Projectleider duurzaamheid	Groningen
Jan Hoogstra	Duurzaam Menterwolde	Voorzitter	Muntendam
Patrick Caspers	EC Zonedorpen	Voorzitter	Loppersum
Tjitse Mollema	Lopec	Voorzitter	Loppersum
Jan Borkent	ECTB	Voorzitter	Ten Boer

Gemeenten

Het eerste interview werd gehouden met Hylke Westra die werkzaam is bij de gemeente Loppersum. Hylke Westra is duurzaamheidscoördinator en projectregisseur van het het MJP, wat staat voor het Meerjarenprogramma aardbeving bestemd en kansrijk Groningen. Hylke Westra houdt zich bezig met de ontwikkelingen op het gebied van duurzame energie in de gemeente Loppersum. Het contact met

Hylke Westra werd verkregen via Melanie Bakema, een phd-onderzoekster van de faculteit Ruimtelijke Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen. De gemeente Loppersum heeft onder andere de taak om lokale duurzaamheidsontwikkelingen in goede banen te leiden en is daarom een zeer relevante publieke partij binnen dit onderzoek naar optimale vormen van publiek-private samenwerking.

Andere gemeentes die in het aardbevingsgebied liggen, maar niet zijn geïnterviewd, zijn: Appingedam, Bedum, Slochteren, Ten Boer, Winsum, Eemsum, De Marne, Delfzijl, Hoogezand-Sappemeer en Menterwolde. Deze gemeentes zijn, ondanks dat ze niet geïnterviewd zijn, wel belangrijke en relevante partijen binnen dit onderzoek.

Provincie

Het tweede interview werd gehouden met Ronald van Paassen van de provincie Groningen. Ronald van Paassen is projectleider van de duurzame ontwikkelingen in de provincie Groningen. Het contact met Ronald van Paassen is verkregen via een andere medewerker van de provincie die in eerste instantie benaderd was voor een interview, maar zelf al aan gaf dat Ronald van Paassen daar beter geschikt voor zou zijn. De provincie Groningen heeft onder anderen de taak om duurzame ontwikkelingen binnen de provincie te coördineren. Binnen dit onderzoek is de provincie Groningen de enige relevante provincie omdat het aardbevingsgebied zich volledig binnen de provinciegrenzen van Groningen bevindt.

Zonne-energie Coöperaties

De laatste vier interviews voor dit onderzoek zijn gehouden met energiecoöperaties uit het aardbevingsgebied in Groningen. Deze burger energie coöperaties houden zich volledig of deels bezig met energieopwekking doormiddel van zonnepanelen. Binnen de zonne-energie zijn deze coöperaties op verschillende manieren bezig. De meeste coöperaties zijn bezig met het realiseren van zonnepanelen op de daken van hun klanten of op een groter dak van bijvoorbeeld een sporthal of boerderij. Sommige partijen zijn bezig met het realiseren van een grootschalig zonneveld of zonneweide. De coöperaties waarmee interviews afgenomen zijn voor dit onderzoek zijn: Energiecoöperatie zonnedorpen uit de gemeente Loppersum, Energie Coöperatie Ten Boer uit de gemeente Ten Boer, Duurzaam Menterwolde uit de gemeente Menterwolde en Lopster Energie Coöperatie uit de gemeente Loppersum. Er werd contact gezocht worden met de voorzitters van deze initiatieven omdat dit de personen zijn die naar verwachting de meeste kennis zouden hebben over het verloop van de samenwerking met de verschillende partijen, in het bijzonder met de gemeenten.

Andere partijen

Voorbeelden van andere partijen die voor dit onderzoek niet zijn benaderd voor een interview, maar toch zeker een aandeel hebben in de publiek-private samenwerking die middels dit onderzoek onderzocht wordt zijn: De Groninger Energiekoepel (GREK), Nationaal Coördinator Groningen (NCG), Kansrijk Groningen, Nederlandse Aardoliemaatschappij (NAM), woningcoöperaties, Enexis, de Hanzehogeschool en de Rijksuniversiteit Groningen. Met deze partijen werd voor dit onderzoek geen contact gezocht omdat ze allen een minder directe connectie hebben tot de publiek-private samenwerking op het gebied van zonne-energiecoöperaties dan de partijen die wel zijn benaderd voor een interview. Deze partijen zijn wel meegenomen in de stakeholder analyse.

3.4 Analyse

Om de interviews gestructureerd en correct te transcriberen, analyseren en coderen is er gebruik gemaakt van de daarvoor bedoelde software. Voor het transcriberen van de interviews is gebruik gemaakt van de website *otranscribe.com* en voor het coderen van de transcripten van de interviews is gebruik gemaakt van *Atlas.ti*.

De interviews zijn middels *Atlas.ti* geanalyseerd aan de hand van codes die op een inductieve manier zijn vastgesteld. De gebruikte codes zijn gecategoriseerd naar het SWOT model om zo de link met de verschillende deelvragen van dit onderzoek te behouden. De verschillende codes worden elk ingedeeld bij de verschillende eerder genoemde elementen van deze sterkte-zwakte analyse. Deze elementen van de SWOT-analyse zijn: strengths (sterktes), weaknesses (zwaktes), opportunities (kansen) en threats (bedreigingen). De code 'stakeholder' die gebruikt is tijdens dit onderzoek is de enige onafhankelijke code van deze SWOT-analyse en geeft aan welke verschillende partijen (stakeholders) door de geïnterviewde partijen werden benoemd als relevant in de publiek-private samenwerking. Deze codes zijn verwerkt in een stakeholderanalyse. Alle gebruikte codes zijn opgesteld op basis van door interviews verkregen data en zijn gestructureerd in de 'code tree' (bijlage 3). Deze codes zijn op een inductieve manier samengesteld omdat verwacht wordt dat de verschillende uitkomsten van het onderzoek beter met elkaar gelinkt kunnen worden op basis van begrippen, thema's en onderwerpen die door de geïnterviewde personen zijn benoemd. Hierbij werd gekeken naar welke aspecten door de geïnterviewde het meest benoemd werden of als meest belangrijk werden aangegeven.

3.5 Ethische verantwoordingen

De insteek tijdens dit onderzoek was om de interviews te laten plaatsvinden op de locatie waar de geïnterviewde zijn of haar werkzaamheden uitvoert of bij de geïnterviewde thuis. Deze manier is naar verwachting de gemakkelijkste manier voor de geïnterviewde. De geïnterviewde hoeft in dit geval niet

zijn of haar werkomgeving of huis te verlaten waardoor er wellicht tijd verloren zal gaan. Tijdens het telefoongesprek of het email contact betreffende het inplannen van het interviews werd er in ieder geval altijd gevraagd naar de tijds- en locatie voorkeuren van de geïnterviewde. Dit om de tevredenheid en welwillendheid van de geïnterviewde op voorhand te waarborgen.

De verwachting en de insteek voorafgaand aan de interviews was dat de verschillende interviews ongeveer een half uur zouden duren. De gehouden interviews hadden elk een tijdsduur tussen de 20 en 40 minuten. Deze tijdsduur was genoeg om alle vragen te hebben gesteld en, waar mogelijk, doorgevraagd te hebben. De geïnterviewde personen werden op voorhand geïnformeerd over deze waarschijnlijke tijdsduur van een half uur. Op deze manier kon er met grote zekerheid van tevoren gesteld worden dat er genoeg tijd gereserveerd zou worden voor de interviews en om alle gewenste data, in de vorm van antwoorden van de geïnterviewde, te verkrijgen.

Hoofdstuk 4 - Resultaten:

Uit de verschillende interviews is gebleken dat alle verschillende partijen hun eigen meningen en visies hebben met betrekking tot de samenwerking met de andere partijen op het gebied van lokale zonne-energie in het aardbevingsgebied in Groningen. De verschillende zonne-energie coöperaties, de gemeente Loppersum en de provincie Groningen gaven allen antwoord op de gestelde vragen tijdens de interviews op een dusdanige manier dat ze tezamen een duidelijk antwoord geven op de hoofd- en deelvragen van dit onderzoek.

4.1 Stakeholder analyse

De eerste deelvraag van dit onderzoek: *'Wie zijn de verschillende stakeholders en wat is hun aandeel in deze publiek-private samenwerking?'* werd beantwoord door te vragen naar de partijen waarmee de geïnterviewde personen het meest te maken hadden binnen de publiek-private samenwerking. Ook werd er gevraagd of de geïnterviewde personen een toelichting konden geven op de partij waar zij zelf werkzaam zijn. Dit zorgde er voor dat er een compleet en gedetailleerd beeld werd geschetst van de verschillende stakeholders die in deze duurzame ontwikkeling, van de opkomende zonne-energie coöperaties, spelen. Om een duidelijk beeld te schetsen van wat de verschillende relevante partijen zijn in de publiek-private samenwerking op het gebied van zonne-energie coöperaties in het aardbevingsgebied in Groningen is hieronder er een stakeholder analyse gehouden. Een stakeholderanalyse reflecteert het belang en de herkenning van managers, beleidsmakers en onderzoekers om de centrale rol van de stakeholders te belichten. Stakeholders zijn individuen,

groepen en organisaties die een belang (stake) hebben en de potentie hebben om de acties en doelen van een organisatie, project of beleidsmaatregel te beïnvloeden (Brugha, 2000). De stakeholders die uit de verschillende interviews het vaakst werden benoemd worden in de stakeholderanalyse hieronder toegelicht:

Gemeenten:

De gemeente is de lokale overheid die direct betrokken is bij de zonne-energiecoöperaties binnen de eigen gemeentegrenzen. De gemeenten worden vaak vrij gelaten om hun eigen beleid ten opzichte van duurzaamheidsontwikkelingen te bepalen. Zo hebben veel gemeenten doelstellingen opgesteld om bijvoorbeeld in de toekomst energieneutraal te zijn. De gemeente verzorgt onder andere de bestemmingsplannen en zorgt er voor dat vergunningsaanvragen worden afgehandeld.

Provincie Groningen:

De provincie Groningen heeft onder anderen de taak om duurzame ontwikkelingen binnen de provincie te coördineren. De provincie zorgt er voor dat lokale duurzaamheidsinitiatieven worden ondersteund door middel van een aantal andere publieke partijen die hier onder benoemd worden.

Rijksoverheid:

Onder de rijksoverheid vallen een aantal ministeries die invloed hebben op de beleidscontext waarbinnen energiecoöperaties opereren. De ministeries van Financiën en Economische Zaken zijn het meest bepalend, aangezien zij de financiële en juridische randvoorwaarden en de energie- en belastingwetgeving vaststellen. Het ministerie van Infrastructuur en Milieu beïnvloedt via het lokale klimaatbeleid de mogelijkheden van de gemeenten om de energiecoöperaties te ondersteunen en faciliteren. Ook bepaalt het ministerie van I&M de ruimtelijke randvoorwaarden (Elzenga & Schwenke, 2014).

De Groninger energievoetbal (GREK):

Deze partij werd door alle verschillende geïnterviewde personen benoemd en hierbij werd steeds aangegeven dat de GREK gezien wordt als een zeer positieve factor in de publiek-private samenwerking op het gebied van lokale zonne-energiecoöperaties. De GREK werd opgericht in 2013 door een aantal initiatiefnemers, waaronder Jan Hoogstra en Patrick Caspers die in dit onderzoek zijn geïnterviewd. De GREK is een overkoepelende organisatie die de energiecoöperaties in Groningen probeert te ondersteunen wanneer deze zich bijvoorbeeld oprichten of er juridische procedures moeten worden ondergaan. Deze ondersteuning komt in de vorm van voorlichting, educatie, het delen van ervaringen en doormiddel van energielevering die via Noordelijk Lokaal Duurzaam loopt. Noordelijk Lokaal Duurzaam is de energiemaatschappij van de noordelijke drie provincies: Groningen, Friesland en

Drenthe. Patrick Caspers zei hier het volgende over: “ via Noordelijk Lokaal Duurzaam, pomp je het geld als het ware weer terug in je eigen regio. Ja maar daardoor houd je dus én niet alleen de winnigslasten ga je verlagen maar ook de baten die er wel van zijn laat je terugvloeien in je eigen regio.” Doormiddel van het NLD blijft het geld dat wordt verkregen door de verkoop van de energie in de regio. De GREK wordt ondersteund door bepaalde programma’s vanuit de provincie.

Greenspread:

Greenspread is een adviesbureau die duurzame energie projecten en coöperaties ondersteund. Greenspread helpt met projectmanagement, financiering, haalbaarheidsstudies en het delen van informatie. In opdracht van de provincie Groningen heeft Greenspread een handleiding opgesteld over de postcoderoos. Hierin wordt informatie gedeeld over hoe het beste omgegaan kan worden met zaken rondom de postcoderoos.

Nationaal Coördinator Groningen (NCG):

De NCG is een groot investeringsprogramma dat is opgezet met geld van de NAM en het ministerie van Economische Zaken. De NCG helpt om de schadeafhandeling in het aardbevingsgebied in Groningen beter af te handelen en probeert daarnaast de duurzaamheid en leefbaarheid te vergroten en het versterken van de lokale economie in dit gebied.

Enexis

Enexis is een netbeheerder in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland en regelt de distributie van elektriciteit en gas. Enexis zorgt er voor dat energienetwerken worden opgezet en onderhouden. Daarnaast draagt Enexis de zorg voor dat het energienetwerk betrouwbaar, veilig en betaalbaar is.

4.2 Strengths

Het eerste domein van het SWOT-framework is die van de ‘strenghts.’ Binnen dit domein vallen alle factoren van de publiek-private samenwerking die als ‘sterktes’ worden gecategoriseerd. Om er achter te komen wat deze factoren precies zijn werd er gevraagd of de geïnterviewde partijen konden aangeven wat volgens hun de aspecten van de samenwerking waren die goed verliepen en als positief werden ervaren. Een van de aspecten van de samenwerking die als positief werd ervaren door vrijwel alle geïnterviewde partijen was de mate van ondersteuning vanuit de gemeenten, hoewel deze niet altijd heel ver strekte. De gemeente Loppersum probeert de zonne-energiecoöperaties in haar gemeente te faciliteren en de adviseren waar mogelijk met uitzondering van financiële steun en ver strekkende bemoeienis. Er wordt bijvoorbeeld geregeld ruimte beschikbaar gesteld door de gemeente

Loppersum voor wanneer de coöperaties bijvoorbeeld een ledenbijeenkomst hebben. Een ander punt van de samenwerking die als positief wordt ervaren is de manier van financiering vanuit de verschillende overheidslagen. Hoewel er vanuit de gemeenten vrijwel geen financiële steun is voor de zonne-energiecoöperaties, zijn er wel een aantal subsidies en premies die er voor zorgen dat de coöperaties hun werkzaamheden gemakkelijker kunnen uitvoeren. Mensen die in het aardbevingsgebied meer dan 1000 euro schade aan hun huis hadden opgelopen hadden voorheen het recht op de tijdelijke regeling waardevermeerdering van de NAM. Dit hield in dat deze mensen 4000 euro kregen ter compensatie van de aardbevingschade die ze op hadden gelopen. Deze 4000 euro moest besteed worden aan energiebesparende maatregelen aan van de huizen van de mensen die het ontvingen. Dit geld kon ook gebruikt worden om een energiecoöperatie te starten. Ook werd in de interviews een aantal keren de postcoderoospremie genoemd. Dit was een premie van 200.000 euro vanuit de provincie Groningen die verdeeld werd over de zes meest kansrijke energiecoöperaties in de provincie. Hieronder vielen ook Energiecoöperatie Zonedorpen en Lopster energiecoöperatie, die respectievelijk 50.000 en 34.722 euro hebben ontvangen . Een andere vorm van financiering die uit de afgenomen interviews naar voren kwam was de subsidie van servicepunt Lokale Energie Voorwaarts van De Natuur en Milieufederatie Groningen. Deze subsidie is opgezet om lokale initiatieven te stimuleren en ondersteunen. Een laatste vorm van subsidie die genoemd werd was de Stimulering Duurzame Energieproductie subsidie (SDE). Deze SDE subsidie komt vanuit het ministerie van Economische Zaken en geldt alleen voor grotere ontwikkelaars die duurzame energie willen opwekken. De samenwerking tussen de publieke en private partijen op het gebied van zonne-energiecoöperaties werd door vrijwel alle partijen als positief omschreven omdat alle partijen bijzonder sterk gemotiveerd zijn. Het blijkt dat de aardbevingsproblematiek en de daar bij horende wens tot verduurzaming de grootste gemene deler is onder de geïnterviewde partijen. Men lijkt zich te realiseren dat bepaalde dingen anders moeten en dat de weg naar verduurzaming niet meer omgedraaid kan worden. Dit resulteert er in dat binnen de publiek-private samenwerking op het gebied van zonne-energiecoöperaties de verschillende partijen behoorlijk gemotiveerd zijn. Een ander positief punt van de samenwerking is dat er veel sprake is van het delen van informatie en ervaringen door de verschillende partijen. De GREK en Greenspread zijn organisaties waar deze uitwisseling van kennis gebeurt. Hierbij zijn met name de energiecoöperaties betrokken, maar ook de publieke partijen zoals de provincie en de gemeenten. Tjitse Mollema van Lopec zei hier het volgende over: *“Ik durf hardop te zeggen dat als wij allereerst de GREK niet hadden gehad, dat we dan alle wielen opnieuw hadden moeten uitvinden, en dan loop je vast.”*

4.3 Weaknesses

Om er achter te komen welke factoren van de publiek-private samenwerking als 'weakness' konden worden gecategoriseerd, werd er gevraagd naar aspecten van de samenwerking die minder goed verliepen en die als negatief werden ervaren. Het aspecten dat door vrijwel alle partijen als negatief werd bestempeld was het feit dat de duurzame energiesector en deze gehele vorm van publiek-private samenwerking nog betrekkelijk nieuw is. Hierdoor zijn vaak de spelregels nog niet geheel bekend en is er sprake van onduidelijke regelgeving. Patrick Caspers van energiecoöperatie Zonnedorpen zei hier het volgende over: *"Er zijn een hoop dingen die goed gaan, maar wat er met name fout gaat is de onbekendheid met de regelgeving. Ook vanuit de overheid zelf."* Dit resulteerde er in dat met name de zonne-energiecoöperaties Zonnedorpen en Duurzaam Menterwolde tegen nogal wat problemen aanliepen. Deze twee energiecoöperaties zijn pioniers te noemen op het gebied van lokaal opgewekte zonne-energie. Problemen waar deze twee coöperaties voornamelijk mee te maken hadden waren de ruimtelijke procedure die langzaam en stroef verliep, de moeizame en langzame aanvragen van vergunningen en zaken als subsidies en premies. Ook is gebleken dat er in de mate van negatieve aspecten van de samenwerking een verschil is tussen zonne-energiecoöperaties die enkel zonnepanelen op de daken van hun klanten willen plaatsen en coöperaties die een zonneveld willen realiseren. Coöperaties die een zogenaamde 'zonneweide' met een collectief geheel van zonnepanelen willen realiseren lopen tegen bestemmingsplannen, betaling van leges en verdergaande financiering van andere partijen aan. Een ander negatief aspect van de samenwerking wat hier nauw mee samenhangt is dat het overgrote deel van de zonne-energiecoöperaties op basis van vrijwilligheid worden uitgevoerd. Dit houdt in dat de mensen die werkzaam zijn binnen deze zonne-energiecoöperaties hun werkzaamheden uitvoeren buiten de reguliere werktijden die ze hebben bij hun banen. Hierdoor is er vaak een mismatch tussen de publieke en private partijen als het aankomt op de mate van professionaliteit.

4.4 Opportunities

Om er achter te komen waar de kansen liggen tot verbetering van de publiek-private samenwerking werd er aan de geïnterviewde partijen gevraagd of ze verbeterpunten konden aangeven. Hieruit werden factoren van de samenwerking benoemd die in de 'opportunities' categorie van het SWOT-framework konden worden geplaatst. De manieren van samenwerking zouden volgens de zonne-energiecoöperaties met name verbeterd kunnen worden op het gebied van de zogenaamde spelregels. Deze zijn momenteel en waren in het verleden niet altijd even duidelijk omdat de duurzame energiesector nog betrekkelijk nieuw is. Dit resulteerde er in dat bepaalde aspecten van de publiek-

private samenwerking zoals regelgeving, aanvraag van vergunningen, financieringen en dergelijke nogal traag en stroef verliepen. Hierbij gaven de geïnterviewde partijen allen aan dat ze verwachtten dat dit binnen een aantal jaren, wanneer er meer ervaring is opgedaan binnen de gehele sector, gerealiseerd zal zijn. Hylke Westra van de gemeente Loppersum sprak deze verwachting ook uit.

Energiecoöperatie Zonnedorpen is nu de eerste hier in de gemeente en het loopt ook net in de tijd dat de provincie beleid opstelt in relatie tot dit soort initiatieven. En zij hebben in die zin een beetje de pech van de remmende voorsprong. Kijk als het beleid nu vastgesteld is dan is het ook van het begin af aan duidelijk welke spelregels daar gelden.

Vrijwel alle geïnterviewde partijen gaven dan ook aan dat ontwikkelingen zoals de Groninger Energiekoepel en Greenspread zich zouden moeten voortzetten waardoor er duidelijke handleidingen ontstaan over hoe de zaken probleemloos kunnen verlopen.

4.5 Threats

Door de geïnterviewde partijen te vragen naar de verbeterpunten kwamen er ook een aantal factoren aan bod die op een eventuele bedreiging van de publiek-private samenwerking duidde. Deze bedreigingen worden gecategoriseerd in het 'threats' domein van het SWOT-framework. Uit de interviews kwam naar voren dat de grootste bedreiging het gat tussen vrijwilligheid en professionaliteit is. Het overgrote deel van de zonne-energiecoöperaties is gebaseerd op vrijwilligheid terwijl tegelijkertijd het runnen van een zonne-energiecoöperatie een grote verantwoordelijkheid met zich meebrengt. Hier zal in de toekomst rekening mee gehouden moeten worden door de verschillende partijen omdat er sprake is van een tamelijke complexiteit als het aankomt op deze vorm van publiek-private samenwerking. Ronald van Paassen van de provincie Groningen zei hierover het volgende: *"Het belangrijkste dat moet gebeuren is dat de slag moet worden gemaakt van de vrijwillige en vrijblijvende naar meer een professionele grondhouding en werkwijze."* Een ander punt dat als 'bedreiging' werd aangegeven was het gebrek aan concrete plannen voor de toekomst van de gemeenten en de provincie. Momenteel worden er vaak doelstellingen vastgesteld als 'het energieneutraal willen zijn in het jaar 2030' terwijl er hierbij niet gespecificeerd wordt op welke manier dat exact behaald zou moeten worden. Een concreet stappenplan om tot een dergelijke doelstelling te komen ontbreekt dus vaak nog.

Hoofdstuk 5 – Conclusie

In het aardbevingsgebied in Groningen verloopt de samenwerking tussen de zonne-energiecoöperaties en de andere stakeholders volgens de manier die door Klijn en Teisman (2003) is benoemd. Er is namelijk sprake van een publiek-private samenwerking waarbij zowel de publieke als de private belangen een rol spelen. Uit dit onderzoek is gebleken dat de verschillende partijen elk een bepaalde visie en belang hebben als het gaat om lokaal opgewekte duurzame energie. Ook verloopt de samenwerking tussen deze verschillende partijen op een manier die consensus gericht is, hetgeen duidt op de collaborative governance theorie die door Ansell en Gash (2007) is benoemd. De zonne-energiecoöperaties voeren hun bedrijvigheid uit in overleg met de betreffende gemeenten en provincie. Ook zijn er bemiddelende partijen in het leven geroepen zoals de Grek en Greenspread die een aandeel hebben in deze samenwerking. Op basis van een SWOT-analyse (Pickton & Wright, 1998) is gebleken dat de samenwerking een aantal sterke en zwakke aspecten bevat. Ook bleek hieruit dat er een aantal bedreigingen en kansen zijn waar in de toekomst rekening mee gehouden zou moeten worden. Over het algemeen zijn zowel de private als de publieke partijen die zijn geïnterviewd redelijk tevreden over de manier van samenwerking. Vrijwel alle geïnterviewde partijen gaven aan dat er begrip was voor het feit dat regelgeving en besluitvorming in het verleden vaak moeizaam en traag verliepen. Dit komt doordat de huidige ontwikkeling van lokaal opgewekte zonne-energie door coöperaties, die door burgers op vrijwillige basis zijn opgericht, nog betrekkelijk nieuw is. Met name de coöperaties die zich bezig houden met het realiseren van een veld met zonnepanelen waarin huishoudens binnen het postcodegebied collectief kunnen meedoen, lopen tegen veel procedures aan. Deze coöperaties lopen, in tegenstelling tot coöperaties die enkel zonnepanelen op daken willen realiseren, tegen bestemmingsplannen en vergunningaanvragen aan waardoor de voortgang vaak moeizaam en langzaam verloopt. Dunning en Turner (2005) gaven in hun onderzoek ook aan dat er bij het opzetten van lokale energieprojecten vaak complexiteiten komen kijken. De verschillende geïnterviewde partijen gaven echter ook aan dat de verwachting is dat in de toekomst doormiddel van de tijd en het krijgen van meer ervaring, de manier van samenwerking zal versoepelen.

5.1 Aanbevelingen

Het is wellicht te vroeg om een algemene vorm van publiek-private samenwerking aan te wijzen die als 'optimaal' kan worden beschouwd. Momenteel zijn er nog te veel procedures en regels die nog niet geheel duidelijk zijn, waardoor de samenwerking nog niet geheel vlekkeloos verloopt. Organisaties als de GREK, Noordelijk Lokaal Duurzaam en Greenspread die ervaringen en informatie delen zijn erg belangrijk in de toekomst voor deze zonne-energiecoöperaties, omdat ze dus zorgen voor een soepelere manier van publiek-private samenwerking. Een optimale manier van samenwerking zal

verschillend zijn per manier waarop de desbetreffende coöperatie te werk gaat, maar zal dus naar verwachting bereikt kunnen worden in de toekomst wanneer er meer ervaring in deze sector wordt opgedaan.

Hoofdstuk 6 - Reflectie

Om de samenwerking tussen de publieke- en private partijen op het gebied van zonne-energiecoöperaties te onderzoeken werd er begonnen met een literatuuronderzoek. Hierin werden een aantal belangrijke theorieën zoals de SWOT-theorie, 'publiek-private samenwerking' en 'collaborative governance' behandeld. De 'SWOT-theorie' vormde een uiterst belangrijk onderdeel van het onderzoek omdat dit structuur bood aan de verschillende resultaten. De andere theorieën die zijn behandeld waren zeer relevant voor dit onderzoek, maar zijn wellicht iets te kort belicht. Om wat meer diepgang te creëren had het theoretisch kader enigszins uitgebreid kunnen worden. Het theoretisch kader bood echter wel genoeg handvatten om het onderzoek uit te voeren.

Het verdere onderzoek werd gedaan op basis van kwalitatieve dataverzameling, namelijk in de vorm van het afnemen van interviews met een aantal relevante partijen. Dit was de juiste onderzoeksmethode voor dit onderzoek omdat de respondenten op deze manier zelf konden verklaren hoe de samenwerking met de andere partijen verliep. De verschillende partijen die geïnterviewd zijn waren allen relevant voor dit onderzoek. Het plannen van de verschillende interviews verliep helaas niet geheel zonder problemen. Een aantal respondenten reageerden niet of pas heel laat. Hierdoor werd de voortgang van het onderzoek enigszins vertraagd. Uiteindelijk verliepen de zes verschillende interviews verrassend goed. De respondenten werkten allen goed mee op een enthousiaste manier en ik kreeg de indruk dat ze naar alle betrouwbaarheid antwoorden gaven op de gestelde vragen.

De onderzoeksresultaten bieden helaas niet voldoende inzichten om een algemene vorm van publiek-private samenwerking te onderscheiden die als 'optimaal' kan worden aanschouwd. Hierdoor kan er geen sterke relevante aanbeveling worden gedaan. De enige aanbeveling die nu gedaan kan worden op basis van dit onderzoek is dat er gewacht moet worden zodat er meer ervaring kan worden opgedaan in de duurzame energiesector.

Om een completer en betrouwbaarder beeld te krijgen van de samenwerking op het gebied van zonne-energiecoöperaties hadden meer respondenten in het onderzoek meegenomen moeten worden. Het aantal respondenten, waaronder slechts een persoon van de gemeente en een persoon van de

provincie is waarschijnlijk ietwat te laag om een sterke representatieve uitspraak te kunnen doen over deze publiek-private samenwerking.

Al met al was het schrijven van een thesis van deze grootte behoorlijk wennen voor mij. Op sommige momenten had ik moeite met het inschatten van de hoeveelheid tijd die er bij kwam kijken. Desalniettemin heb ik veel dingen geleerd die ik zal gebruiken bij een volgend onderzoek en kijk ik met een positief gevoel terug op dit onderzoek.

Hoofdstuk 7 – Literatuur

- Adams, S. (2008). Local carbon communities: a study of community energy projects in the UK. *Rural Community Carbon Network*.
- Ansell, C. & Gash, A. (2007). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543-571.
- Brugha, R. (2000). Stakeholder analysis: a review. *Health Policy and Planning*, 15(3), 239-246.
- Dunning, J. & Turner, A. (2005). Community-owned wind farms—aspirations, suspicions and reality. *Power UK*, 131, 42-45.
- Elzenga, H. & A.M. Schwencke (2014), *Energiecoöperaties: ambities, handelingsperspectief en interactie met gemeenten*, Den Haag: PBL.
- Haan, F. de & Simon, C. (2016). *Aardbevingen en leefbaarheid: naast misère ook nieuwe kansen voor het versterken van de leefbaarheid*. Geraadpleegd op 20-05-2017 via <http://sociaalplanbureau Groningen.nl/aardbevingen/aardbevingen-en-leefbaarheid/> Groningen: Sociaal Planbureau Groningen.
- Hajer, M. (2011). *De energieke samenleving*. 1st ed. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.
- Heldeweg, M., Sanders, M. & Harmsen, M. (2015). Public-private or private-private energy partnerships? Toward good energy governance in regional and local green gas projects. *Energy, Sustainability and Society*, 5(1).
- Homsy, G. & Warner, M. (2015). Cities and Sustainability: Polycentric Action and Multilevel Governance. *Urban Affairs Review*, 51(1), 46-73.
- Janssen, A. (2013). Steun lokale duurzaamheidsinitiatieven. *S&D*, 70(5), 112-113.
- Johnson, G., Scholes & K., Sexty, R.W. (1989). *Exploring Strategic Management*. Scarborough, Prentice-Hall, Ontario.
- Klijn, E. & Teisman, G. (2003). Institutional and Strategic Barriers to Public—Private Partnership: An Analysis of Dutch Cases. *Public Money and Management*, 23(3), 137-146.
- Li, L., Birmele, J., Schaich, H. & Konold, W. (2013). Transitioning to Community-owned Renewable Energy: Lessons from Germany. *Procedia Environmental Sciences*, 17, 719-728.
- Nepveu, M., van Thienen-Visser, K. & Sijacic, D. (2016). Statistics of seismic events at the Groningen field. *Bulletin of Earthquake Engineering*, 14(12), 3343-3362.
- Oteman, M., Wiering, M. & Helderma, J. (2014). The institutional space of community initiatives for renewable energy: a comparative case study of the Netherlands, Germany and Denmark. *Energy, Sustainability and Society*, 4(1), 11.
- Pickton, D. & Wright, S. (1998). What's swot in strategic analysis?. *Strategic Change*, 7(2), 101-109.
- Smith, A. (2005). The alternative technology movement: an analysis of its framing and negotiation of technology development. *Human Ecology Review*, 12 (2), 106-119.

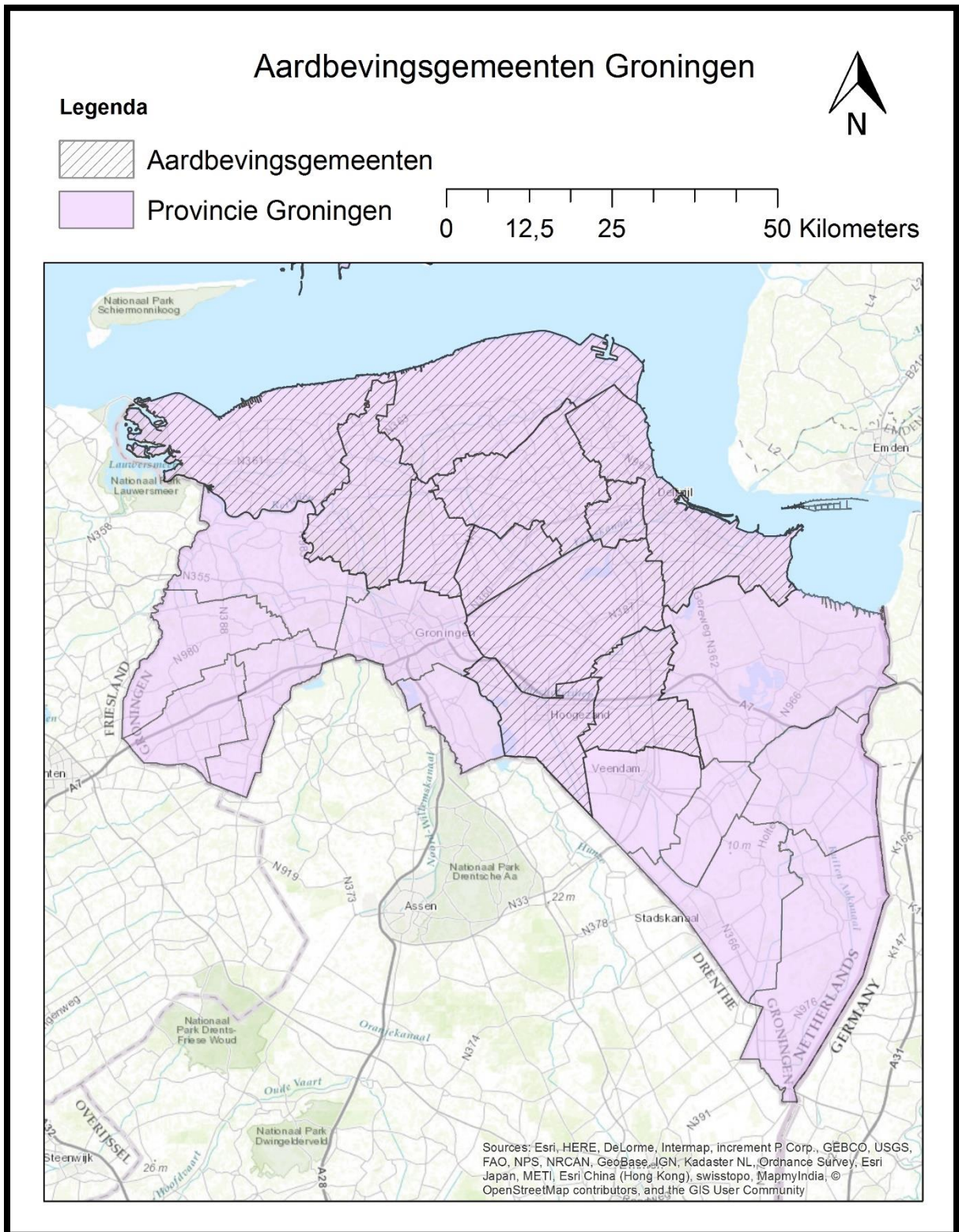
Walker, G. (2008). What are the barriers and incentives for community-owned means of energy production and use?. *Energy Policy*, 36(12), 4401-4405.

Walker, G. & Devine-Wright, P. (2008). Community renewable energy: What should it mean?. *Energy Policy*, 36(2), 497-500.

Walker, G., Hunter, S., Devine-Wright, P., Evans, B. & Fay, H. (2007). Harnessing Community Energies: Explaining and Evaluating Community-Based Localism in Renewable Energy Policy in the UK. *Global Environmental Politics*, 7(2), 64-82.

Bijlagen

Bijlage 1: Kaart aardbevingsgebied in Groningen

Bijlage 2: Interviewguide

Interview guide:

1. *Wie bent u en wat is uw rol of de rol van uw organisatie in de publiek-private samenwerking omtrent zonne-energie in het aardbevingsgebied in Groningen?*
2. *Welke stakeholders zijn er en wat is de relatie tussen u en deze andere betrokken partijen?*
3. *Wat zijn de aspecten van de samenwerking op het gebied van lokale zonne-energie coöperaties die momenteel en in het verleden volgens u goed gingen? En waarom ging het op deze punten volgens u goed?*
4. *Wat zijn de aspecten van de samenwerking die momenteel en in het verleden volgens u minder goed gingen? En waarom ging het op deze punten volgens u minder goed?*
5. *Zijn er bepaalde aspecten van deze publiek-private samenwerking die naar uw mening anders zouden moeten zodat er een prettigere en optimalere vorm van samenwerking kan worden bereikt?*

Bijlage 3 : Code tree

'Code tree' Publiek- private samenwerking Lokale Zonne- energie Coöperaties	Strenghts	• Faciliteren • Ervaringen delen (GREK & Greenspread) • Subsidies/premies • Motivatie
	Weaknesses	• Onduidelijke spelregels • Postcoderoos • Vrijwilligheid • Financiering • Ruimtelijke procedure
	Opportunities	• Duidelijkere spelregels (draaiboek) • Professionalisering • Tijd → ervaring
	Threats	• Complexiteit • Gebrek aan visie
	Stakeholders	• Stakeholders

Bijlage 4: Verstuurde email naar de verschillende geïnterviewde partijen

Beste.....,

Momenteel ben ik bezig met mijn scriptie voor de afronding van mijn bachelor opleiding Sociale Geografie en Planologie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Ik doe hierbij onderzoek naar de publiek-private samenwerking op het gebied van lokale duurzaamheidsinitiatieven die zich bezig houden met zonne-energie. Ik probeer deze samenwerking vanuit de perspectieven van verschillende 'stakeholders' in het aardbevingsgebied in Groningen te belichten.

Ik zie als een belangrijke en interessante partij binnen deze samenwerking en ik was daarom dan ook benieuwd of u bereid bent om een interview met mij af te nemen?

Ik heb uw email adres via Melanie Bakema, een PhD onderzoekster binnen mijn faculteit, verkregen. Zij vertelde mij dat u wellicht de juiste persoon bent die mij te woord zou kunnen staan. Mocht dit niet het geval zijn, zou u mij dan kunnen doorverwijzen naar een van uw collega's die hier wel over gaat? Ik hoop spoedig uw antwoord te ontvangen en alvast bedankt.

Met vriendelijke groeten,

Daniël Hofman

3e jaars student ba Sociale Geografie & Planologie

Rijksuniversiteit Groningen

Bijlage 5 : Transcript Hylke Westra – Gemeente Loppersum

Locatie: Gemeentehuis Loppersum

Datum: Woensdag 12 april 2017 - 12:00

Interviewer: Daniël Hofman (DH)

Geïnterviewde: Hylke Westra (HW)

D: Ik zal eerst even herhalen wat mijn onderzoek precies inhoudt; Ik probeer te kijken naar de publiek-private samenwerking op het gebied van zonne-energie coöperaties. Die zich bezig houden met zonne-energie, in allerlei vormen, en hoe die samenwerking verloopt met de gemeente, provincie en andere partijen. En op basis daarvan wil ik een analyse maken van de verschillende stakeholders en kijken of de samenwerking goed verloopt of juist niet en op wat voor manieren die verbeterd zou kunnen worden. Dus ja, hoe staat de Gemeente Loppersum daarin en wat is jouw eigen rol daarin?

HW: Ik zal eerst even aangeven wat mijn rol binnen de gemeente Loppersum is. Ik ben projectregisseur van de uitvoering van het MJP; dat staat voor het meerjarenprogramma aardbeving bestemd en kansrijk Groningen. He dus uiteindelijk moeten 22.000 woningen en panden in dit hele gebied onderzocht en versterkt gaan worden. en mijn rol/onze rol is dat we enerzijds krijgen we heel veel vraag vanuit buiten, he vanuit de nationaal coördinator, het centrum veilig wonen om vergunningen af te geven, bestemmingsplannen moeten op orde zijn, noem het allemaal maar op. he wat wij als gemeente al regulier allemaal al doen. Zeg maar om alles te stroomlijnen. Zeg maar dat niet al die vragen in et gemeentehuis terecht komen. En anderzijds, en dat is veel belangrijker is onze taak om ehm er voor te zorgen dat, dat noemen we dan de koppelkansen, dat je die moet verzilveren. He dus je moet in de komende jaren werk gaan maken. het versterken moet je combineren. nou ja met energiebesparing en productie van energie is een hele belangrijke, maar bijvoorbeeld ook, he we wonen hier in een krimpgebied, dus we moeten het begeleiden van die krimp in goede banen leiden. dus je moet goed kijken dat je maar niet alle woningen gaat versterken maar dat je ook goed kijkt van nou die woningen hebben geen toekomstwaarde meer dus daar zul je iets mee moeten doen. Wat doe je met de bewoner? etc. He dus dat is wat wij koppelkansen noemen.

He nouja, als het gaat om energiebesparing en duurzame energie vind deze gemeente het ook erg van belang dat er een flinke stap in genomen gaat worden. want die kans ligt nu gewoon voor open doel. Er is niet zozeer nu hier de ambitie om nu te zeggen van wij moeten in 2025 energieneutraal zijn. Ehh maar we willen nu wel gewoon hele grote stappen gaan zetten. en we hebben heel veel particuliere initiatieven die hier nu ook aan de slag willen. Ja dus onze insteek hier van de gemeente is om dat ook zo veel mogelijk te faciliteren, waar dat mogelijk is. en dat we een goede samenwerking kunnen hebben.

D: Ja dat snap ik, Is het ook omdat dit zeg maar het aardbevingsgebied is en dat je de negatieve effecten van de fossiele brandstoffenwinning hier direct ervaart dat je ook het idee hebt dat dáárom juist particuliere bedrijven of juist gemeenten zich extra gebrand zijn om dat probleem op te lossen als het ware? Of beter dan in andere gemeenten (buiten het aardbevingsgebied)

HW: Nou ja, Ik denk het wel. want als ik zie van want ehh nagenoeg ieder dorp heeft inmiddels iets óf een energiecoöperatie óf een initiatief dat onder dorpsbelangen of iets dergelijks hangt.

D: Klopt, ik kon ook erg veel (initiatieven) vinden inderdaad.

HW: Ja, maar eigenlijk haast ieder dorp kan zich aansluiten bij een postcoderoos of iets dergelijks. meest actuele is dat in de plaats Middelstum waar nu een energiecoöperatie is opgericht. Ehh sterke coöperaties hier in Loppersum zelf; he de Lopec, en we hebben in de noordwesten kant van de gemeente de energiecoöperatie zonedorpen. Die gaan voor Zijldijk, Zeerijp en 't Zand. En er zijn ook initiatieven die nog niet die officiële status hebben, maar wel kijken van he kunnen we die slag ook maken. Je ziet wel de mensen die daarin actief zijn zijn ook heel bewust in de zin van. we hebben nu die jarenlange ellende van die gaswinning, dus wij zullen zelf ook als eerste van het gas af willen zijn. Ik wil niet zeggen dat dat nu altijd een heel breed gedragen iets is.

D: Maar het speelt dus wel...

HW: Ja, bij die initiatiefnemers en de coöperatieleden is dat zeker een grote drijfveer om nu ook van de fossiele energiebronnen af te raken.

----- Opname apparatuur stopte opeens -----

D: Nou dan zullen we even de laatste paar minuten opnieuw doen.

HW: Ja nou ehh, goed he wat ik zei. De ontwikkeling van het zonnepark in Zijldijk (zonedorpen) loopt in die zin stroef, maar de ruimtelijke procedure duurt langer dan zij verwacht en gehoopt hadden en daardoor kunnen zij pas veel later bij hun potentiële afnemers terecht en ze zouden dat graag wat sneller zien. Waar wij nog meer in faciliteren, behalve dan onze daken beschikbaar stellen en ruimte, koffie en thee beschikbaar stellen, is dat wij ook gezegd hebben dat als er een zonnepark wordt gerealiseerd dan komen we ze tegemoet in de leges, he van de bouwvergunning, en dat doen we door alleen maar leges te heffen over de zonnepanelen zelf en niet de onderstellen bijvoorbeeld. he dus we vragen naar minder leges en we zullen straks ook iets doen met de OZB die betaalt moet worden normaal gesproken.

D: wat is dat ook alweer?

HW: De onroerend goed belasting, dus op het moment dat je onroerend goed hebt betaal je daar belasting over en voor dit soort initiatieven wil deze gemeenteraad dat er gewoon een laag tarief voor geldt zeg maar. Dus op die manier faciliteren we ze ook nog.

D: Ja ehh dan. Hoe zou de samenwerking (zonedorpen) verbeterd kunnen worden volgens jou? En heeft de gemeente daar een bepaalde rol in? Zou die kunnen meewerken?

HW: Ja en Nee! kijk ehh zonedorpen is nu de eerste hier in de gemeente en het loopt ook net in de tijd dat de provincie beleid opstelt in relatie tot dit soort initiatieven. En zij hebben in die zin de pech van de remmende voorsprong een beetje. kijk als het beleid nu vastgesteld is dan is dat ook van het begin af aan duidelijk van welke spelregels daar gelden. Kijk en wat wij kunnen doen is zoveel mogelijk faciliteren en denk er goed aan de vergunningsaanvraag er goed uitziet. dat we goed aangeven wat daarvoor nodig is, dus zo goed mogelijk faciliteren. Kijk je ontkomt er nooit helemaal aan dat ruimtelijke procedures gewoon tijd kosten. Als zo'n bestemmingsplan moet worden

aangepast dan ligt dat 2 keer 4 weken ter inzage. en dat zijn gewoon wat langere periodes die je moet overbruggen. kijk en dan kun je aan de voorkant aangeven van nou dat je misschien direct moet realiseren van een zonnepark maar dat je je eerst focust op het realiseren van zonnepanelen op daken van iemand een zonneproject gereed te krijgen. Dan heb je wat minder procedures en minder vergunningen voor nodig

D: Maar dat zal wat moeilijker gaan omdat je dan verschillende daken hebt natuurlijk

HW: Ja het moet natuurlijk een geschikt dak zijn.

D: Zijn er nog bepaalde aspecten van deze publiek private samenwerking die volgens u echte een prettigere en optimalere vorm zouden kunnen aannemen? Bepaalde gangen van zaken die vanuit de gemeente Loppersum optimaler of idealer zouden kunnen zijn?

HW: Ja dan gaat het wat mij betreft even wat verder dan alleen zonne-energie. Want die energiecoöperaties richten zich vaak wel eerst op zonne-energie. maar dat kan wat mij betreft wel wat breder uiteindelijk zijn en ze hebben zelf ook wel die horizon. Het zijn ook allemaal vrijwilligers die dat doen, dus project voor project kunnen ze het oppakken. Maar waar wij nu mee bezig zijn is om op twee locaties te onderzoeken of er een kleinschalig warmtenet mogelijk is. Dus om een zwembad en een aantal andere voorzieningen als een school en een ander groot gebouw van duurzame warmte te voorzien. met een houtketel. de gemeente onderzoekt de haalbaarheid op dit moment. en dat zijn kleinschalige projecten dus dat is vaak voor commerciële partijen niet interessant om die exploitatie te gaan doen. en daarin zouden we op termijn graag ,en dat gaan we echt niet opdringen, maar daarin zien we wel een rol voor energiecoöperaties om daarin een rol te vervullen. Want wat je daarmee kunt organiseren is dat zo'n zwembad, wat eigenlijk van het dorp is en door vrijwilligers wordt gerund, dat je de energievoorziening daarvan kunt verbeteren en de energiekosten van zo'n zwembad omlaag kunt brengen. En daarmee houd je zo'n voorziening ook weer staande.

D: Einde...

Bijlage 6 : Transcript Ronald van Paassen – Provincie Groningen

Locatie: Provinciehuis Groningen

Datum: Donderdag 13 april 2017 – 09:30

Interviewer: Daniël Hofman (DH)

Geïnterviewde: Ronald van Paassen (RVP)

D: Ik zal dus even kort uitleggen wat mijn onderzoek precies inhoudt.....

RVP: Oke, voordat ik daarop antwoord ga geven.. Loppersum is de enige gemeente waar je interviews gaat afnemen? of gaan er nog meer volgen.

D: Ik heb de gemeente Delfzijl een email gestuurd, maar nog geen antwoord op. En ik heb zo meteen een interview met Jan Hoogstra van Duurzaam Menterwolde in Muntendam. Dus wel een beetje dat gebied.

RVP: Nou ik zal het even proberen toe te lichten. Mijn naam is Ronald van Paassen, ik ben in dienst van de provincie, een link aantal jaren maar steeds verschillende dossiers en sinds 2011 ook op een aantal energiedossiers. En in 2011/2012 he dus vorige collegeperiode is de provincie ook zich gaan focussen van we moeten iets met lokale energie en daar is een project voor opgericht met startsubsidies zodat mensen in ieder geval laagdrempelig aan de slag konden met startkapitaaltje om een coöperatie op te richten. Maar er is destijds met Grunneger Power en natuurmilieufederatie is dat opgezet en dat blijkt dus eigenlijk in de huidige collegeperiode die van start is gegaan voortgezet. Met een groot verschil tussen beide collegeperiodes en dat is dat we een dialoogtafel hebben gehad en inmiddels de nationaal coördinator die in het aardbevingsgebied actief is. en nationaal coördinator Groningen is een groot investeringsprogramma opgezet met geld van de NAM en EZ in het aardbevingsgebied. Kansrijk Groningen heet dat. een onderdeel van dat is het programma lokale energietransitie en daar ben in programmaleider van. Maar ik werk niet bij de NCG. De NCG heeft de provincie gevraagd het programma te coördineren. Dus de opdrachtgever is de NCG en de provincie voert het uit en mijn opdracht is om het programma tot uitvoering te brengen en tegelijk ook te zorgen dat dat daarbinnen gebeurt en af te stemmen met het beleid van de provincie zelf. dat is dus de werkwijze

De partijen die het uitvoeren en de opdracht dus hebben aangenomen zijn wederom de natuurmilieu federatie, nationaal coördinator en de Grek en Grunneger power. de Groninger energiekoepel die sinds 2013 bestaat. En zij hebben allemaal een eigen actielijnen noem het projecten. die allemaal een stukje aan het hele proces bijleveren. en er wordt onderscheid gemaakt tussen hoe een coöperatie er uit ziet. Die begint, ontwikkelt en professionaliseert zich. dat is ongeveer de levenslijn. en voor die beginfase is wederom, net als vorige periode, een startsubsidie ingesteld. je kun met weinig voorwaarden snel aan de slag. je kunt de notaris betalen, je kunt communicatie betalen, dat soort dingen.

D: Dus vanuit de provincie en niet vanuit gemeentelijk niveau?

RVP: Nee, dit gaat vanuit het programma ehh en wederom, net als in vorige periode, voert de natuurmilieu federatie dat uit. die subsidieregeling. en daarnaast heeft de provincie afgelopen februari een reden ///.. refolverend fonds, dus dat dat geld terug moet komen, dus een lening. ook tegen lage voorwaarden die in de hele provincie rondom leefbaarheid, zorg, energie ehh projectfinanciering kan doen en

-----Opname gestopt -----

D: Nee goed ehh. u heeft nu de partijen opgenoemd waarmee u samen werkt. ehh zijn er ook punten waarop de samenwerking goed verloopt? of juist verbeterpunten? positief?

RVP: hoe zal ik dat eens benaderen.... Je zou kunnen zeggen dat de sector lokale energie transitie, waarbij je heel erg uitgaat van dat bewoners iets zullen doen- een project gaan maken, dat dat een vrij nieuw domein is. de Coöperatieve vorm kennen we al vanuit het bedrijfsleven, maar dat

bewoners zich gaan verenigen en dan vervolgens ook gaan proberen een ingewikkeld project gaan doen is relatief nieuw. En daarin zien we ook een bepaalde kwetsbaarheid, dat iedereen als het ware opnieuw het wiel gaat uitvinden. en dat veel in de avonduren gaat. en dat er nog een groot gat zit tussen vrijwilligheid en daar waar het professioneel wordt. En ik denk dat dat wel een punt is waarop het soms niet helemaal lekker loopt. Ook omdat de gemiddelde leeftijd van de initiatieven vaak hoog ligt, gepensioneerde mensen. Die dan wel weer wat meer tijd hebben. En in de coöperatieve wereld de partijen waarmee we samenwerken, zoals Grunneger Power, is dan wel weer heel erg geprofessionaliseerd. De Groninger Energiekoepel is destijds op vrijwillige basis ontstaan en die hebben nu wel meer middelen door het programma. Ze zijn een overkoepelende organisatie maar óók een coöperatie, dus ze hebben wel die werkwijze van werken vanuit vrijwilligheid en eigenlijk pas recentelijk met het programma dat sinds september van start is gegaan dat ze ook echt betaalde krachten kunnen inhuren. En wat je dan ziet is dat een organisatie ehh een soort van groeisput meemaakt, professioneel wordt. En vaak gaat dat gepaard met nieuwe problemen eh die je moet oplossen, in plaats van dat je voortvarend van start kan. En die mix proberen..... te benaderen dat je wel meters kunt gaan maken, tegelijkertijd zie je gewoon dat het wel allemaal nieuw is en dat gewoon verkend moet worden hoe je dat gaat doen.

D: Ik had hetzelfde met de gemeente Loppersum, ie zeiden ook van ja, dat het nog betrekkelijk nieuw is. En daar is ook een energiecoöperatie (zonedorpen) die vooruit liep op de zaken waardoor het niet helemaal lekker liep nog. Mede doordat de spelregels dus nog niet duidelijk waren.

RVP: Ja dat initiatief ken ik van dichtbij, zonedorpen. En wat daar nou zou moeilijk was, en we hadden het net over die gemeentelijke samenwerking, Zij willen een zonnepark aanleggen in coöperatief verband en dat is zoals zij het aanpakken tamelijk uniek en dan zie je dat alles voor het eerst gebeurt. Ze zijn bijna een jaar bezig geweest om de vergunning op orde te krijgen, en die is er nu bijna. Voor een park van 1500 panelen in 't Zand. En dan krijg je de volgende stap; dat moet gefinancierd worden. En daar zijn we nu mee bezig. Ehm en uitgerekend het voorbeeld dat je nu noemt, Zonedorpen, die zijn al heel lang bezig. Die hebben ook al eerdere ervaringen. Die zijn telkens tegen barrières aangelopen die voor het eerst kenbaar werden omdat zij het initiatief namen. Je vroeg naar de moeilijkheden.... dit is wel waar het om gaat. Omdat het nieuw is.. veel nieuwe dingen tegen komt waar je tegen aanloopt en je komt weg bij de vrijwilligheid en dat moet uiteindelijk professionaliseren.

D: En zonedorpen is al wel een professioneel bedrijf? of nog niet?

RVP: Dat is een combinatie. Dat is ook wel even interessant om even toe te lichten, dat je ziet dus vrijwilligers die beginnen vanuit een soort idealisme, vanaf nul en dan gaan ze gewoon starten. En je hebt ook gewoon de coöperaties waarbij de mensen die het doen ook gewoon professionele kennis hebben. Al dan niet in de energiesector, al dan niet in projectmanagement al dan niet in de financiering of accountant achtig. En als je die mensen in je bestuur kan krijgen heb je natuurlijk een pré. En zonedorpen hebben een aantal mensen die goed op de hoogte zijn van alles.

D: Oke, Om even terug te gaan naar de samenwerking: over het algemeen gaat het goed. maar zodra er nieuwe ontwikkelingen ontstaan of er zij onduidelijkheden, dan gaat het soms stroef? In het voorbeeld van Zonedorpen. dan kom je meer problemen tegen.

RVP: De directe samenwerking wordt niet opeens minder, maar er wordt dan wel meer onduidelijk en de communicatie verminderd of verslechterd, dan zie je soms dat er frustraties kunnen ontstaan

wanneer dingen wat stroever verlopen. En dan moet het weer even vlot getrokken worden. In ieder geval voor het aardbevingsgebied programma, wat ik net toelichtte, op potentie om te gaan investeren... geen gebrek op dit moment. We kunnen projecten gaan doen als we willen. Alleen een aantal dingen moeten gewoon uitgevonden worden. En elke Coöperatie gaat z'n eigen wiel lopen uitvinden. Overigens Voor die zonedorpen, dat is een postcoderoos project en daar is inmiddels een handboek voor (sinds 2013) en nu ook weer vernieuwd. dus dat niet opnieuw uitvinden.

D: En die postcoderoos is dat je als coöperatie alleen binnen een bepaalde postcode je zonnepanelen mag verkopen?

RVP: De roos, is dus de kern, en daar omheen dus het gebied.

D: En het probleem ligt dus dat zonedorpen dat buiten hun gebied willen doen?

RVP: Nee, nee dat gaat allemaal wel goed. Het gaat meer om de vergunningverlening. Hoe het park komt te liggen, onder welke voorwaarden. Daar zag je dat de gemeente onvoldoende ervaring had om dat af te handelen op een snelle manier.

D: Oke duidelijk. En hoe zou je volgens u dan die knelpunten in de samenwerking beter kunnen? Of is dit niet te voorkomen dus?

RVP: Ehh Ja ik denk dat dat wel beter wordt... gewoon om het feit dat je door de tijd meer ervaring opdoet. Het belangrijkste dat moet gebeuren is dat de slag moet worden gemaakt van de vrijwillige en vrijblijvende naar meer een professionele grondhouding en werkwijze. Ik denk dat als we dat met elkaar voor elkaar kunnen krijgen dat je dan al beter kunt werken. Maar dat kun je niet forceren.

D: Nee inderdaad, die mensen van die energiecoöperaties zijn vaak ook mensen met een vaste baan die alles buiten werktijden doen zeg maar.

RVP: Ja, dus dat kun je niet forceren, dat zul je moeten ervaren en wat je hoopt en waar je dus energie in probeert te steken is dat die sector als zodanig professionaliseert. En tegelijkertijd zie je daar ook wel weer een soort afhoudende beweging van 'hoezo professioneel? wij zijn toch een buurtvereniging die iets wil doen met zon, we gaan geen bedrijf worden' daar zit een natuurlijke spanning op. dat zal nooit een bedrijf worden. En tegelijkertijd als je een zonnepark van een half miljoen hebt liggen dan vraagt dat wel enige verantwoordelijkheid. daar kan je niet je handen van af houden, daar moet je dingen voor gaan regelen.

D: In principe alles wat ik wilde weten.....Misschien kunt u nog even stukje over stakeholders herhalen... wat gemist was. Dus even stakeholders herhalen?

RVP: Ja, dat zijn de partijen van het programma dat ik coördineer die dat uitvoeren. Gemeentes, ook nauwe samenwerking met Hanze en RUG. Om jouw collega studenten te helpen, maar ook om de Hanze studenten te helpen echte casussen binnen te halen. De Hanze heeft met entrance een energiespel ontwikkeld....-----

Dat zijn ook ontwikkelingen. Dat niet alleen overheden maar ook onderwijscentra als de Hanze en RUG zich inzetten om iets te kunnen betekenen voor die sector. Wat dat betreft behoorlijk in de belangstelling en onder het vergrootglas. Nog meerdere stakeholders... ik denk dat dit wel alle belangrijkste waren. partijen als Groninger dorpen, nauw verbonden met natuur en milieu federatie,

ehh vereniging van Groninger gemeenten vgg. Dat soort partijen zijn op een of andere manier ook altijd wel betrokken

D: Ik heb ook iets gehoord over Samenwerkingsverband Noord-Nederland? Groningen, Friesland en Drenthe er bij. Of is dat meer op grotere schaal.

RVP: Dat is samenwerking tussen de noordelijke drie provincies. En wat zij doen naast lobbyen richting Den Haag is subsidieregelingen uitvoeren. Dus ehh een aantal subsidieregelingen van de NCG worden uitgevoerd door de SNN omdat zij daar een regeling voor hebben. Ik denk dat we de belangrijkste nu wel hebben. Je kunt ook nog denken aan woningcorporaties. En het is grotendeels ook gewoon het netwerk wat we al hebben.

Bijlage 7 : Transcript Jan Hoogstra – Duurzaam Menterwolde

Locatie: Bij Jan Hoogstra thuis in Muntendam

Datum: Donderdag 13 april 2017 12:00

Interviewer: Daniël Hofman (DH)

Geïnterviewde: Jan Hoogstra (JH)

D: Ik zal even herhalen wat mijn onderzoek precies inhoudt: publiek private samenwerking >> stakeholders

JH: Ik zal even de geschiedenis vertellen: ongeveer 4 jaar geleden zijn wij gestart om te kijken of hier behoefte was om zonnepanelen op dak te krijgen, nou dat was een heel succes 80 woningen wat best wel veel is voor hier in het dorp Toen dachten we wij willen doorgaan Duurzaam, wij willen af van fossiele brandstoffen. Toen zeiden we misschien kunnen we iets anders gaan doen, namelijk een zonneweide op basis van de postcoderoos. De postcoderoos valt binnen Menterwolde, die eigenlijk vrijwel binnen de gehele gemeente valt. Dit hebben we later uitgebreid met een postcoderoos aan de randen, dus ook de gemeenten Hoogezand Sappermeer en Slochteren er nog bij gekomen, dus best heel groot.

Hartstikke leuk, maar toen moesten we grond hebben. Toen werd ons grond aangeboden in Meeden, met als voorwaarde dat er ook windmolens moesten komen ... dus dan was het exit, dan gaan we het niet doen. Maar goed in eerste instantie leek het heel gunstig en toen zat willie Mollen toen was nog gedeputeerde van GS (gedeputeerde staten) en dat moet ook via de provincie. Toen zei hij op z'n Gronings, gaan we niet doen! Dus van alle kanten werden we tegengewerkt . en de gemeente was druk om de windmolens weg te houden, waar wij overigens niets mee te maken hadden. Toen zei de gemeente dat we de grond van een oude crossbaan in Zuidbroek mochten hebben. Nou en toen begon het hele gedoe.. er moest natuurlijk een haalbaarheidsonderzoek komen, businesscase, de hele rataplan. Nou dat hebben we gedaan, en toen hebben we ons ingeschreven voor het beste plan van het Noorden. En toen hebben we een prijs gewonnen van 50.000 euro. Daar hadden we gelijk het beste businessplan. Maar dat geld moest dus gebruikt worden voor het zonnepark en dat pompen we er dus ook zo in. Daar zijn we mee gestart. Ik zal even vertellen met wat voor club wij zijn. Wij zijn met z'n drieën dit gestart. We zijn overigens allemaal gepensioneerd. Ik ben zelf de

voorzitter, Roelof Lanting en Peter de Werker. De achtergronden van de mensen zijn . Roelof is oud advocaat, Peter is oud hovenier en ik ben directeur geweest van DUO studiefinanciering. Dat is wel 12 jaar geleden hoor. Maar daar zijn we mee begonnen en daar hebben we Greenspread mee in de armen genomen, die heeft ons geholpen bij het haalbaarheidsonderzoek etc. Die werd ons ook aanbevolen door de provincie. Wat er bij komt... er speelde toen dat er meer coöperaties dingen wilden gaan doen. Toen hebben we gezamenlijk de Groninger Energie Koepel (GREK) opgericht. En de GREK heeft weer een direct een lijntje naar Noordelijk Lokaal Duurzaam (NLD), Dat is dus de energiemaatschappij die opgericht is voor Groningen, Friesland en Drenthe. Ook gewoon particulier initiatief is dat geweest. Daar doet Friesland met 'us koperajse' in mee en Drenthe met . Drie provinciën hebben dus de koppen bij elkaar gestoken. Ook op Ameland onder andere.. is helemaal energieneutraal. Die hebben daar allemaal panelen liggen dus op basis van de postcoderoos. Maar goed, een plan is nog niet alles, dan moet tot uitvoer komen. En toen werd tegen ons gezegd dat we moesten samenwerken met Innovatief Meeden , dat is de club van de windmolens. Die hebben het stuk naast ons gekregen en daar moesten we mee optrekken. Onder die voorwaarde hebben we de grond gekregen.

D: En wie heeft die voorwaarde dan gesteld?

JH: De gemeente. En ehh we hebben dat ook gedaan. Maar die club heeft allerlei dingen maar gewoon gedaan zonder ons daarin te betrekken . Aanbestedingen en ons de rekening laten betalen. Daar hebben we een stokje voorgestoken dat begrijp je wel. Daarna kwam Sunfest, het bedrijf dat in zonnepanelen handelt, Die legt zonneparken aan. Die moesten met ons gaan samenwerken. Nou dat heeft geresulteerd in het feit dat we panelen kunnen aanbieden vanaf 256 euro all-in, geen omkijken meer naar, 25 jaar. Terwijl het op het dak 480 euro kost en dan moet je nog afwachten of het niet stuk gaat. Dus een super scherpe prijs.. maar ja dan moet je klanten hebben. Nou dat is een vreselijk moeilijk verhaal. Want het is hier eerst zien dan geloven. En ook vooral dat is de mentaliteit hier een beetje. We hebben nu iets van 660 panelen in de markt staan. En er is ruimte voor 4700 maar we willen er 1200 met die postcoderoos en de rest met de SDE gaan doen. Laten we eerst dit verhaal af hebben.

Maar als je dan bezig wil gaan heb je allerlei vergunningen nodig, waaronder de omgevingsvergunning. Nou en dat is echt een gebed zonder end kan ik je vertellen. Dat is een drama.

D: En dat is dan in samenwerking met de Gemeente?

JH: Ja de gemeentes hebben de omgevingsdienst samengesteld met de provincie. Nou daar rollebollen ze onderling al over de straat daar, schijnt. He autoritair aangestuurd te worden. Nou ik zal je vertellen hoe moeizaam dat dat ging. De eerste keer; geef ons alsjeblieft even aan wat we aan moeten leveren, zodat we weten wat we nodig hebben. Wat gebeurt er?..... niks! Dus wij er weer achter aan. Toen werden we doorverwezen naar een site waar je alles wel kon invullen... dus heel behulpzaam. Vervolgens horen we niks.. dus wij dachten dan moeten we toch even een afspraak maken. Dus wij op afspraak bij de gemeente, waar dus de omgevingsdienst ook bij zaten en die zeiden nou we hebben niks ontvangen. Nou zeggen we, we hebben hier anders een e-mail met ontvangstbevestiging. Dus hij had z'n mail niet eens geopend. Nou dat was dus de eerste keer. Toen beloofden ze van beterschap. Toen zouden ze de boel behandelen, maar weer niks gehoord. Toen zijn we naar de omgevingsdienst in Veendam gegaan om daar de hele middag alles door te nemen. Nou dat was dat goed. En toen kregen we een brief van we moesten ons aanpassen op Innovatief Meeden. Onze panelen moesten precies in lijn met hun project staan. Maar wij zeiden wij zijn de eerste initiatiefnemers die daar beginnen. Dus toen hebben we de provincie er bijgehaald. En de

provincie is helemaal op onze hand, ik weet niet of je dat weet.

D: Ik ben vanochtend bij Ronald van Paassen van de provincie Groningen geweest, maar die heeft mij niets verteld over Duurzaam Menterwolde. Maar dan heb ik waarschijnlijk de verkeerde persoon gesproken.

JH: Waarschijnlijk wel dan.

DH: Maar ik trek het iets breder dan alleen de gemeente. Ik doe onderzoek in het hele aardbevingsgebied in Groningen.

JH: Ja dit valt eigenlijk net op de rand he. Maar dat maakt ook niet veel uit op zich. Maar de provincie wil dus per se dat dit project slaagt. Want wij zijn de grootste postcoderoos op het gebied van grond die nu van de grond komt. Ehh toen vervolgens hebben we de provincie er bij gehaald, die heeft toen met de ruimtelijke ordening, omgevingsdienst en ons om de tafel gezeten en hebben we de zaken doorgenomen. En die zeiden ook van eigenlijk is dit te gek voor woorden van ehh wij stellen een brief op dat het eigenlijk niet afwijkt van de richtlijnen, dus dan is het geregeldnee dus. We kregen op gegeven moment.. waar blijft die vergunning want die hebben we nodig. Dus heb ik daar heen gebeld. Ik zeg van waar blijft die vergunning? Ja we hebben jullie een brief gestuurd en jullie voldoen niet aan de eisen dus de vergunning komt niet. Ik zeg nou moet je heel gauw ophouden. Hij (man van omgevingsdienst) zegt die brief van de provincie heb ik niets mee te maken. Nou dat zullen we nog wel even zien. Terwijl de gemeente het allemaal wel wou.

Ja zegt hij... jullie moeten wel deskundigen in huis halen want nu is het niet deskundig. Ik zeg wie denk je wel niet dat je voor je hebt? Ik heb twee titels op dat gebied. Ik ben directeur geweest van de DUO ik ben zeker wel deskundig en mijn team verder ook. En dan zullen wij niet deskundig zijn? Nou toen bood ie al zijn excuses aan. En toen beloofde die dat hij er werk van zou maken. Hij vond dat we te weinig ervaring hadden dus. Ik was des duivels zo kwaad! Maar we komen allemaal uit die wereld. Dus wij zijn wel kundig. Vervolgens zou hij er werk van maken. Diezelfde avond kreeg ik nog een mail van hem of ik alle bestanden nog even wilde sturen want hij was alles kwijt. Ik ging door de grond, dat snap je wel. En dat soort spelletjes moet je niet te lang met mij spelen want dan gaat het fout. Dus ik heb direct contact opgezocht met Provincie ik zeg zus en zo aan de hand. En ik eis dat morgen die vergunning voor ons klaar ligt. Nou en dat is ook gebeurt. Nou voor de helse deuren weggehaald. Het heeft meer dan een half jaar geduurd. Zowel wettelijke termijnen, alles hebben ze aan de laars gelapt. Nou de volgende stap is dat je de financiering op orde krijgt. Maar de bankbezitters zijn niet happig op kleine projecten. Toen hebben we de GREK gevraagd kunnen jullie hier een rol in spelen? Als je al die kleine projecten op een hoop gooit kunnen we de bank misschien wel zo ver krijgen om te financieren. Toen hebben we gesproken met de Trionisos bank en die stellen veel eisen. En gisteren gesproken met de RABO bank die toch ook wil werken aan het groene imago, en daar hebben we nu goede hoop op dat we daar zaken mee kunnen doen. Alleen we zitten even met het feit dat we 660 panelen in het park hebben, maar we willen die 1200 . daar zit een gat tussen.

D: En de financieringen vanuit de overheid en die prijs is al met al niet genoeg?

JH: Ooh nee joh dat is bij lange na niet genoeg. Het gaat hier om ongeveer richting een miljoen dat snap je wel. Dus we hadden nog een financiering nodig van.. gaat bijna nergens meer over.. van 136.000 euro. En dat dus puur om die termijn te overbruggen van die zonnepanelen waar we nog geen klanten voor hebben, dat we nog even de tijd krijgen om daar klanten voor te zoeken. Want als het er eenmaal ligt dan komen er vanzelf wel klanten.

Wie zijn onze klanten? Dat zal ik je even zeggen. Onze klanten zijn particulieren die ze niet op het dak willen hebben omdat ze in een monument wonen of omdat er bomen voor staan of om andere redenen. De woningstichting doet mee met 240 panelen. Ze kunnen 600 bij ons afnemen, maar je mag niet meer dan 10% van een het totale project hebben... dat is eigenlijk belachelijk. En we hadden klanten die die 4000 euro voor de aardbevingsschade kregen... maar zegt minister Kamp... dat mag niet want dat moet 'steen gebonden' zijn. Belachelijk gewoon. En dan hadden we nog mensen die in flatgebouwen woonden, die konden dan ook 4000 euro krijgen, maar nee zegt Kamp, dat moet via de vereniging van eigenaren... nou niet iedereen heeft schade dus dat valt ook allemaal weg... het zijn zulke belachelijke voorwaarden allemaal.

D: Ik dacht dat die 4000 euro juist bedoeld was voor duurzame maatregelen als zonnepanelen enzo.

JH: Ja maar je moet ze dus per se op het dak hebben. Dus eigenlijk discrimineren ze gewoon, want sommigen hebben geen geschikt dak of mogen ze niet vanwege dat ze in een monument wonen of andere redenen. Dus belachelijke randvoorwaarden. Van de ene kant roepen ze maar verduurzaming en energietransitie en aan de andere kant gaan ze bergen opgooien. Allerlei belemmeringen. Nou hoe gaan we de financiering nog meer rond krijgen>> nou er is een revolverend fonds in het aardbevingsgebied en daar probeerden we wat geld uit te krijgen. Ze leenden tegen 0,7% dus dat is hartstikke gunstig voor ons. En daarnaast kunnen we een beroep doen op het provinciale energiefonds. Daar gaan we nu een beroep op doen. Nou zo hopen we het rond te krijgen. Ja en dan al die grondonderzoeken en etcetera en eisen gesteld wat er om de randen heen staat, welke vogels er niet gehinderd mogen worden.

D: Er komt dus zeer veel bij kijken.

JH: Ja, en we zijn nog lang niet klaar hoor. We zijn nu al drie jaar bezig onderhand. Als je niet van de lange adem bent dan krijg je dit soort projecten gewoon niet van de grond.

D: En kan het ook zo zijn dat dat zo is omdat dit nogal een betrekkelijk nieuwe sector is? Dat veel regelgeving gewoon nog niet duidelijk is?

JH: Ja, het zit hem in de regelgeving, dat is een groot knelpunt. En daar probeert de GREK nu een handboek voor op te stellen. Zodat al die ervaring die wij hebben dat anderen daar niet tegen aanlopen. Maar aangezien wij pioniers zijn lopen wij daar dus wel tegen aan. Een andere belemmering is dat de banken en de omgevingsdienst niet weten hoe ze hier mee om moeten gaan. Ook daar waren wij pioniers. Dus alle dingen waar je maar tegen aan kunt lopen daar zijn wij mee geconfronteerd. En als wij niet allemaal ontzettende doorzettingsvermogen hadden gehad dan hadden we ons er al lang bij neer gelegd. En die postcoderoos is ook een gedrocht hoor. Moet ik ook eerlijk zeggen hoor.

Je mag alleen klanten binnen je eigen postcoderoos hebben. Dus als mensen verhuizen buiten de postcode dan kunnen ze hem mee verkopen of als ze binnen de postcode verhuizen kunnen ze hem meenemen naar de andere woning. En als derde mogelijkheid nemen wij het tegen een restprijs over als coöperatie zijnde.

D: Maar ook mensen die dus net buiten het postcodegebied wonen kunnen dus niet meedoen in jullie zonnepark? Wat is eigenlijk de reden daar voor?

Zo heeft minister Kamp nou eenmaal de regels opgezet. Dat had veel ruim-schaliger opgezet moeten

worden. De rest van het gebied had wellicht ook wel dit willen hebben, en dan hadden we het park al lang vol gehad. Maar dat mag niet

D: Zijn er ook punten met partijen waarop de samenwerking wél goed verloopt?

JH: Nee het loopt eigenlijk allemaal heel moeizaam. En met de gemeente loopt het ook heel moeizaam, maar dat komt doordat de ambtenaar die er mee belast is

D: Dus u heeft met name te maken met gemeente en omgevingsdienst?

JH: Ja, de gemeente en de omgevingsdienst. Maar met name met de gemeente loopt het hier heel moeizaam omdat er dus de fusie is met de gemeente midden Groningen zometeen, van Hoogezand-Sappemeer en Slochteren. En de ambtenaar die er mee belast is is A: niet kundig en B: die wordt helemaal overspoeld met allerlei dingen die hij moet doen. Die komt er gewoon niet aan toe. En hij weet ook de antwoorden niet. Hij kan ons ook niet verder helpen, we moeten het wiel steeds zelf uitvinden. Nou gelukkig hebben we dan een jurist bij ons die wel de wegen weet te bewandelen en ook lid is van gedeputeerde staten. Bij Groen-Links heeft gezeten; die weet de politieke weg ook wel een beetje te bewandelen. Die opent ook wel deuren, maar ik denk dat als je niet kundig bent of te weinig bestuurlijke ervaring hebt, ... ik zou het niet adviseren om er aan te beginnen. Te veel hindernissen....

D: Ja.... Nou dan heb ik als laatste vraag van mijn onderzoek: Wat zijn de punten waarop de samenwerking zou kunnen verbeteren?

JH: Ik zou veel meer willen zien dat er vanuit de provincie meer begeleiding is zodat je al die vergunningen die er moeten komen dat ze je daar bij assisteren. gewoon je aan de hand nemen, dit moet er komen en dat moet er komen. Gewoon een draaiboek in jip en janneke taal bijvoorbeeld zodat je er snel doorheen komt. Want soms begrijp je de vraagstelling gewoon niet, dan begrijp je niet wat ze bedoelen... wat willen jullie nou eigenlijk? Waar gaat dit over? Daar hebben we ook over geopperd hoor. En daar zijn ze ook wel mee bezig tegenwoordig, met name de GREK is bezig met het opstellen van handboeken of voor de ontwikkeling en die mensen worden zegmaar betaald via de provincie. Dus de provincie is daar wel heel hartelijk mee bezig. Maar dat heeft puur te maken met wat voor gedeputeerde we hebben, met name Nienke Homan en Fleur ... hebben geholpen. Die twee zorgen wel dat er faciliteiten komen... als die er niet waren geweest dan had ...

D: Ja ik heb dus vanochtend ook in mijn gesprek met de provincie het er over gehad: dat omdat het allemaal nog betrekkelijk nieuw is, het niet altijd even duidelijk is. Voor beide partijen niet hoe de samenwerking zou moeten verlopen. Maar hij gaf aan dat dat waarschijnlijk een kwestie van tijd is... hoe meer ervaring je opdoet, hoe beter en soepeler de dingen zullen gaan. De pioniers maken dus de misstappen waar de volgende lichter zegmaar van kan leren.

JH: Ja, waar wij tegen aan lopen daar hebben die anderen straks profijt van. Dat zegt ook wel iets over het wereldje. En wij waren daar echt wel een voorloper op dat gebied. En Grunneger Power ook, maar die doen de zonnepanelen op het dak en dan heb je die vergunning niet nodig. Ze zijn nu ook wel bezig met stappen om een zonneweide te realiseren, maar ze hebben momenteel nog niks hoor. Wij zijn echt de voorlopers wat dat betreft. En waar ook meer duidelijk over mag komen is de financiering. Wat voor financiering heb je nodig? Welke mogelijkheden heb je? Want je kan wel hartstikke enthousiast zijn, maar als je de financiën niet hebt, dan kun je er wel een streep door

halen.

D: En de financiering komt vanuit de provincie(subsidie)

JH: Nee vanuit de provincie niet... ja je kunt een beroep doen op het refolventend fonds.. maar dan moet het binnen het aardbevingsgebied liggen. Dus daar kunnen we maar gedeeltelijk een oproep op doen. En dan heb je nog het energiefonds van de provincie. Daar kunnen we ook een beroep op doen, maar daar zitten wel limieten aan. Daar kun je volgens mij maximaal 50.000 euro. Maar daar krijg je een park wat waarschijnlijk een miljoen kost niet van de grond. Wij hebben van die 50.000 bijvoorbeeld nu de vergunningen kunnen aanvragen. En waar je ook nog tegen aanloopt, wat ook nog een knelpunt is, je hebt met enexis te maken, want er moeten kabels naar toe. Dan heb je met de gasunie te maken want die kabels moeten over gasbuizen heen, waarvan de gasunie best kan zeggen ja dat willen wij helemaal niet. Dan moet je ook maar zien de juiste weg te bewandelen. En waar we ook nog tegen aan liepen was dat ons terrein tussen een oude spoorweg en het kanaal in ligt. Op zich heel gunstige plek vanwege de kleine kans op vandalisme. Maar het ligt in het verlengde van een aantal bruggen over het kanaal heen. En nu willen provincie en Rijkswaterstaat willen daar een weg naar toe hebben. Dus wij moesten wel even zorgen voor die weg. Ja maar zo gaat dat niet werken, wij gaan geen weg betalen. Ze willen een weg langs het zonnepark om bij die brug te komen, maar die weg ligt er nu ook niet. Maar dat stellen ze nu als eis bij ons. En dan lagen er nog allerlei dingen van wat vroeger de spoorlijn is geweest, en wij wisten niet of dat weg kon, of dat er nog kabels lagen. Het is een grote brei van instanties waar je mee te maken hebt, en daar is veel te weinig kennis over.

D: Daar hebben jullie je dus een beetje op verkeken dus? Of wisten jullie dit niet van tevoren?

En je loopt telkens weer tegen een nieuwe instantie aan lijkt het, want bijvoorbeeld enexis die leggen wel die kabels daar neer, maar die mogen niet de rafel?huisjes daar neer leggen dat moet weer een andere instantie doen. Nou in eerste instantie mocht alleen Fedura dat doen, maar nu per 1 juni wordt dat vrijgegeven en mogen ook andere bedrijven dat doen... dus daar gaan wij wel op wachten om de offertes aan te vragen. We gaan de goedkoopste er uit kiezen. Want Fedura kan nu gewoon zeggen dit is de prijs... slikken of stikken. Nou dat gaan we dus niet doen.

D: Goh, nou daar komt dus echt wel behoorlijk veel bij kijken. Meer dan ik persoonlijk had verwacht.

JH: Ja er zijn heel veel instanties waar je mee te maken hebt, gasunie, NAM, provincie, gemeente, enexis, fedura en uiteraard de leverancier van de panelen. En gelukkig konden wij dus meeliften met Sunfest. Want de prijs waarvoor zij daar een park neerleggen dat gaan wij dus ook betalen.. en dat is echt super gunstig. En we hebben al heel veel berichten vanuit het land gekregen van hoe kan het dat jullie zo goedkoop zijn? En dat kunnen wij niet, wij zijn minimaal 100 tot 200 euro duurder per paneel. Ja dat komt dus dankzij onze samenwerking. En wat dan heel mooi is daarin, dat de gemeente heeft gezegd dat we moesten samenwerken met de coöperatie die daar ligt, dat heeft geresulteerd in dat omwonenden daar last van kunnen hebben en dan hebben zowel powerfield en sunfest onze zonnepanelen aan die mensen die hinder hebben ter compensatie aangeboden. Dus in onze postcoderoos park. Dus A: hebben we geprofiteerd van gezamenlijk inkopen en B: hebben we geprofiteerd van extra klanten via hun. Dus wat dat betreft is er een heel fijn samenwerkingsverband.

----- ongerelateerd stuk tussendoor-----

JH: Wij hebben nu een tijdelijke vergunning van 10 jaar, wij hebben daar voor gekozen omdat bij de

postcoderoos hoeft je nog niet een vergunning te hebben, daar kun je gewoon wachten totdat je een vergunning hebt. Als je op basis van SDE wilt moet er eerst een vergunning liggen voor dat je SDE aanvraag kunt doen. Dus dat is ook wel een hobbel.

En die aanvraag is ook wel een heel gedoe hoor. En doordat we die versnelde aanvraag op 10 jaar hebben gezet konden ze voor ons die SDE aanvraag doen. En het is zo vreselijk om mensen echt enthousiast te krijgen.

D: Heb je ook veel contact met andere vergelijkbare bedrijven hier in de provincie?

JH: Ja, met de GREK hebben we veel contact. En via hun krijgen we dus meer contact met andere coöperaties die worden of al zijn opgericht, zo is er nu een nieuwe coöperatie in Middelstum opgericht. We wisselen informatie met elkaar uit en we proberen dus gezamenlijk. En samen met Grunneger Power zijn wij dus mede oprichters van de GREK. En we wisselen dus veel ervaring met elkaar uit en we proberen dus gezamenlijk alles onder een notaris te doen. Het is allemaal zeer arbeidsintensief kan ik je vertellen.

D: Hoeveel uur bent u er dan wel niet mee bezig?

JH: Ik besteed er nu gemiddeld zo'n 15 tot 20 uur per week hier aan. En ik heb dus nog meer bestuurlijke functies, dus mijn agenda die puilt echt uit.

D: Verwacht u nou ook dat in de toekomst alles wat soepeler zal verlopen?

JH: Wij willen in Juli het park openen, en dan hopen we gewoon dat we alle procedures rond hebben. De aanleg van het park duurt zo'n twee weken.

Maar vooral de financiering is nu de bottleneck. Dat is het kantelmoment, wordt het een go of een no-go. Ja we zijn nu echt in de fase dat we willen gaan afronden. En de GREK maakt nu ook een draaiboek, dus die assisteren ons want die gaan nog meer offertes afnemen en die gaan dat beoordelen samen met Greenspread. Die gaan dat dan wat we nog niet hadden gedaan was een businesscase voor dat SDE verhaal, dat gaat Greenspread nu allemaal meenemen in het verhaal, zodat we dat zometeen helemaal kant en klaar hebben liggen en dan moet het gewoon gaan lopen. Dus we zien wel waar het schip strandt, maar ik ben er niet zo bang voor. We hopen dat het een groot succes wordt en dat we straks een voorbeeldfunctie zijn in de provincie.

D: Ja, nou heel interessant allemaal. Echt omdat het de laatste tijd zo booming is he. Wat zijn voor u trouwens de motivatie om dit te doen? Heeft het ook te maken met de aardbevingsproblematiek? Of niet zozeer?

JH: Nee, het ligt bij mij een beetje anders. Ik ben vervroegd uitgetreden vanwege een ziekte en dat soort dingen. Ik heb bij DUO reorganisatie geleid en daarna weer opnieuw een reorganisatie terug naar de oude vorm. Toen werd mijn vrouw helaas ziek en hebben ze mij gevraagd of ze een bepaalde regeling voor me konden doen. Nou ik zei als je wat leuk hebt.. En dat heeft mij doen besluiten dat ik iets terug wil doen voor de maatschappij. En daarom doe ik heel veel terug voor de maatschappij. Ik ben adviseur van meander zorggroepen, ik rijd met dementerenden, dorpsraad allerlei dingen. Doe ik allemaal puur terug naar de maatschappij, dat is mijn drijfveer. En daarnaast heb ook nog wel hobbies hoor haha. Ik ben echt een workaholic, ik kan niet stil zitten.

Bijlage 8: Transcript Patrick Caspers - Energiecoöperatie Zonedorpen

Locatie: Bij Patrick Caspers thuis in Zijldijk

Datum: Vrijdag 12 mei 2017 – 15:00

Interviewer: Daniël Hofman (DH)

Geïnterviewde: Patrick Caspers (PC)

D: Nou allereerst nogmaals bedankt dat ik je mag interviewen voor mijn bachelor onderzoek. Ik heb het in de mail al kort uitgelegd, maar ik zal nog even herhalen wat mijn onderzoek precies inhoudt. Ik doe onderzoek naar de publiek-private samenwerking op het gebied van lokale zonne-energiecoöperaties in het aardbevingsgebied in Groningen. En of hierbij een optimale vorm van samenwerking mogelijk is en wat deze dan precies inhoudt. Hierbij probeer ik de standpunten en meningen van verschillende stakeholders te belichten.

Dus dan komen we bij mijn eerste vraag: zou je even kort kunnen uitleggen wie je bent en hoe je coöperatie binnen deze huidige duurzame ontwikkeling staat?

PC: Ik ben Patrick Caspers, ik ben oprichter en voorzitter van energiecoöperatie Zonedorpen en wij zijn op dit moment bezig met een grondgebonden zonneveld van 1500 panelen. En daar zijn sinds 2007 bezig met energie, toen vanuit energie Zijldijk. Daar waren we bezig met een biovergister. Daar zijn we tegen het provinciaal omgevingsplan aangelopen wat er geen ruimte voor bood. Ehm provincie zijn we toen mee in gesprek geweest. Na anderhalf jaar waren ze zo ver om er mee akkoord te gaan. Maar toen was het plan voor ons al over. Toen hebben we een aantal jaren niks gedaan en toen zijn we uiteindelijk de zonnepanelen ingegaan.

D: wanneer ben je daar mee begonnen?

PC: Daar zijn we twee en een half jaar geleden mee begonnen.

D: Ik had dus via Hylke Westra van de gemeente Loppersum vernomen dat jullie echt pioniers waren. Dat omdat jullie als eerste als het ware in deze nieuwe ontwikkeling bezig zijn de spelregels nog niet geheel bekend zijn voor jullie. Dus tegen wat moeilijkheden aangelopen. Kun je daar wat meer over vertellen?

PC: Klopt, ja er zijn eigenlijk twee dingen die daar mee te maken hebben. Dat is enerzijds de onbekendheid van de coöperatie en de doelstellingen, anderzijds is het ontbrekend beleid. Een punt waarop wij afwijken van de rest is dat wij dit niet doen vanuit economisch oogpunt maar vanuit sociaal oogpunt. In 2007 zijn wij begonnen met eigenlijk een tegenbeweging tegen de energiecentrales die hier in de Eemshaven gebouwd werden. Toen zeiden we oke, we kunnen ze niet tegenhouden, we zijn niet voor. Maar alleen tegen zijn, daar heb je niks aan. Dus wij hebben gezegd we willen onze eigen energie opwekken en onafhankelijk zijn van de grote energiebedrijven. Of nouja onafhankelijker, want je zit met leveringszekerheid enzo. Belangrijkste punt voor ons is dat iedereen kan meedoen ongeacht de grootte van de portemonnee. Mensen hoeven niet te investeren, wij verzorgen de financiering, iedereen kan instappen. Anderzijds, provincie zegt enerzijds we gaan voor groene energie, daar staan we voor open alleen op daken is het veel eenvoudiger, daar zijn de spelregels wel voor bekend. Wij hebben gezegd dat we het op de grond willen hebben. Een zonneveld dus, en daar zijn de regels nog niet altijd over bekend. Dat is nog een beetje een onbetreden pad zeg maar. Ja of het gaat over dusdanig grote schaal dat het om industriële parken gaat, en dan gaat de provincie er over en niet de gemeente. Die hebben daar wel ervaring mee. Maar omdat wij kleinschalig en binnen het dorp zijn, merk je dat gemeente onvoldoende weet wat ze er mee aan moeten, er is geen ruimte voor een bestemmingsplan, dus je komt standaard in de

aanvullende procedure.... En die is lastig.

D: Ja als energiecoöperatie heb je in de eerste plaats veel te maken met de gemeente. Hoe verhoudt de energiecoöperatie zich tot andere stakeholders?

PC: Ja wij liepen dus al een tijdje. Waar we veel mee te maken hebben gehad zijn de GREK, Grunneger Power, de Provincie Groningen. Ronald van Paassen, Nienke Homan. En wij kenden grotendeels al het klappen van de zweep. Wij hebben zelf onze structuur geschreven, zelf de coöperatie opgericht. Dus ja wat we wel veel doen is kennis delen. Dus als je een energiecoöperatie wilt oprichten en je belt ons, krijg je zo ons statuut. En als je een avondje wil spreken met ons, Ik ben naar Middelstum geweest waar nu een energiecoöperatie wordt opgericht, zijn we twee avonden heen geweest om te presenteren over hoe wij het doen en er tegen aankijken. Het is dus meer coöperaties onderling dan dat je merkt dat de nationaalcoördinator echt toenadering zoekt en echt stappen zet.

D: En de GREK?

PC: Je hebt de Groninger Energiekoepel, de Friese koepel (Us Koperaasje) en de Drentse Kei. En die drie koepels hebben samen Noordelijk Lokaal Duurzaam opgericht. En dat is weer de coöperatieve energieleverancier. Onze coöperatie energiek Zijldijk was een van de founding fathers van GREK en dus ook van de NLD.

D: Samen dus met Duurzaam Menterwolde?

PC: Samen met Duurzaam Menterwolde inderdaad, Grunneger Power zat daar bij en nog twee.

D: Grunneger power is zeker met Peter Breithaupt geweest? Dat was mijn oud voetbaltrainer

----- ongerelateerd stuk -----

D: Ja ehh zou je nog meer punten kunnen noemen waarop de samenwerking minder goed verloopt? of belemmeringen waar je tegen aanloopt?

PC: Er zijn een hoop dingen die goed gaan. Wat er met name fout gaat is de onbekendheid met de regelgeving. Ook vanuit de overheid zelf. He de postcoderoos is bekend

D: Is dat geen belemmering voor jullie? Dat is toch dat je alleen maar binnen je eigen gemeente zonnepanelen mag verkopen?

PC: Ja, je moet een centrum kiezen, en je opwek-installatie zitten van die postcode of een aangrenzende postcode. En dan mag je een centrum kiezen en de aanliggende postcodes mogen meedoen

D: Wat is eigenlijk de reden daarvoor? Want ook Duurzaam Menterwolde liep daar ook tegen aan.

PC: Wat ze gedaan hebben is de.... regeling verlaagde energiebelasting. En je krijgt in die regeling 15 jaar gegarandeerd 100% belasting op je energiebelasting.. dus 100% korting, dus eigenlijk betaal je

alleen je vastrecht, transportkosten en je feitelijk energie. En dat willen ze niet te groot maken anders kan iedereen profiteren. Dus de postcoderoos hij was beklemmender en minder riant. Dus die hebben ze opgerekt en de regels verbreed. Anderzijds zie je dat de mensen niet weten wat ze er mee aan moeten. Dan kom je op het punt dat de leveranciers/energiemaatschappijen wel economische contracten willen sluiten, maar ook niet helemaal in lijn met. En dan zit je nog met de leveringscontracten naar je afnemers. Alles is er nog niet. Dus lastig.

En wat nou zou kunnen helpen... want je vraagt ook naar verbeterpunten is dat net als dat je bij de wet DBA dat je praat over modelcontracten of modelovereenkomsten. Dus als je overheid iets verzint dat ze ook een model overeenkomst opstellen. Denk hier aan

Aan deze elementen.

D: Dus meer een handleiding?

PC: Nou een handleiding die is er wel greenspread heeft voor provincie Groningen een boekje geschreven over de postcoderoos. En die helpt. dat is een goede manual.

D: En die hebben jullie ook gebruikt?

PC: Wij waren al zover. Ja eigenhandig uitgezocht. Maar je merkt wel dat die dingen wel helpen.

D: Verwacht je ook dat in de toekomst, he je zei al dat het een grotere business aan het worden , dat het in de toekomst soepeler verloopt? Om z'n bedrijf op te starten bijvoorbeeld?

PC: Jawel! Kennis is voor hande. Alleen het lastige voor ons is dat wij doen het coöperatief. Wat je wel ziet is dat de markt in de handen komt van bedrijven die er van willen profiteren. Wil je dat we je helpen? kost je 1000 euro. En wij hebben juist alles vrijwillig gedaan. Je startkapitaal wat je nodig hebt ...je businesscase wordt steeds lastiger als iedereen je wil adviseren. Er zijn twee manieren : of je gaat coöperatief opstarten, je doet het vrijwillig en je deelt informatie met anderen Of je gaat het businesswise opzetten, dus echt als bedrijf. Maar dan heb je wel een startkapitaal nodig.

D: En jullie zijn dus gestart vanuit vrijwilligheid?

PC: Juist!

D: Dus eigenlijk als bedrijf opzet , dus met winstoogpunt, dus bij wijze van op fulltime doet... dan loop je tegen meer problemen aan?

PC: Laat ik het zo zeggen: tegenwoordig is alle informatie wel in te kopen. Er zijn verschillende drijvers voor mensen: de ene is sociaal, de andere is economisch, de ander is duurzaam. En zo zijn er wel vier of vijf intrinsieke motivatoren en die, afhankelijk van welke groep je in zit of welke combinatie, bepaalt de insteek.

D: En ik doe natuurlijk mijn onderzoek in het aardbevingsgebied in Groningen en ik ben eigenlijk wel benieuwd of de aardbevingsproblematiek meespeelt in jullie motivatie? Dus bij willen dragen aan de oplossing van de fossiele brandstoffenwinning

PC: Ja! absoluut!! Ja Binnen ons gebied. En wij zitten echt in de kern van het aardbevingsgebied he dus in de gemeente Loppersum. En wij merken gewoon dat dat hier de grootste gemene deler is. Hoe heb ik mijn bestuur gevormd jongen? Ik wil van het gas af. Niet over 15 jaar... maar binnen nu en 5 jaar. Dan wil ik gewoon persoonlijk helemaal van het gas af zijn. Ik wil die afhankelijkheid niet meer. En ik wil zelf kunnen sturen over ... waar ga ik heen. Anderzijds, en dat is het voordeel van de NLD, alle winst die je nu naar een energiemaatschappij doet... die vloeit naar het buitenland. Als ik mijn energie inkoop bij RWE of andere maatschappij in Duitsland of Spanje. Of de winst gaat bijvoorbeeld naar de aandeelhouders. Wat wij nu doen ... via Noordelijk Lokaal Duurzaam, pomp je het terug in je eigen regio. Ja maar daardoor houd je dus én niet alleen de winstlasten ga je verlagen maar ook de baten die er wel van zijn laat je terugvloeien in je eigen regio. Dus je gaat het eigenlijk decentraal/regionaal ga je het rondpompen.

D: En dan lijkt het me dat de gemeentes en de provincie daar ook wel baat bij hebben. En worden jullie ook financieel gesteund door de gemeente en de overheid?

PC: Ja, wij hebben een premie gekregen. Wij worden niet structureel gesteund, maar er zijn wel fondsen waar je wat mee kan. En wij hebben meegedaan voor de postcoderoos-premie van de provincie Groningen. En dat is voor ons een premie geworden van 50.000 euro.

D: Dat bedrag heb ik eerder gehoord volgens mij.. Misschien van Hylke Westra ..of iemand anders

PC: Dat kan wel kloppen ja. Wij hebben het grootste bedrag gekregen. We waren ook het verst. Wat wij meteen gedaan hebben was we hebben een business plan gemaakt, een tekening, exploitatiebegroting. En alles meteen goed neer gezet. Dat helpt omdat ons bestuur die kennis heeft, waardoor je professioneel neer kan zetten. Dus als je bij bijvoorbeeld de provincie bent je alles goed kan presenteren.

D: Wat is je achtergrond dan, als ik vragen mag?

PC: Ik ben projectmanager, multidisciplinair.

D: En hoeveel mensen werken dan bij Zonedorpen?

PC: Wij hebben een bestuur van zes mensen. Dus met zes mensen hebben we het opgezet. En inmiddels is er een vertrokken, dus we zijn nu met vijf mensen over. Wat we wel gedaan hebben, en dat is ook wel een dingetje, we hebben kennis ingekocht. We hebben op gegeven moment communicatie adviseuse er bij gehaald van joh maak een nieuwsbrief, zorg er even voor dat we een formatje krijgen en gezicht naar buiten, logootje, banners voor in dorpshuizen.

D: Jullie site zag er ook zeker wel duidelijker uit dan sommige andere sites.

PC: Dus Leerpunt voor een coöperatie is zelf snappen dat je niet alles zelf hoeft te doen. Enerzijds omdat je de kennis kan delen en aan elkaar kan vragen. Anderzijds als je middelen hebt, en dat werkt wel, kun je kennis inkopen.

D: Oke. Hoe groot zijn jullie eigenlijk? Hoeveel klanten hebben jullie? En op dit moment staat er al wel een zonneweide, of nog niet?

PC: Nee die staat er nog niet, wij zitten momenteel midden in het vergunningstraject en wij zitten nu eigenlijk in de laatste periode van de zes weken ter inzage legging. Dus wij hebben grondonderzoek, ruimtelijk inpassingsplan, landschapsarchitect alles er bij gehaald. Dat was veer vanuit uitgebreide procedure. En wij zijn nu in afwachting van de vergunning zodat we kunnen realiseren. Wij hopen dat in september dat we operationeel zijn. Dan hebben we ongeveer 1500 panelen. Als je dat deelt over het aantal huishoudens dan heb je het over zo'n 8 tot 10 panelen per huishouden. We zouden ongeveer 150 huishoudens kunnen bedienen.

D: Oke dat is wel redelijk wat lijkt me. Zijn jullie ook een van de grootste coöperaties in de regio?

PC: Ja dat is redelijk wat. En ja we zijn wel een van de groteren.

----- ongerelateerd stukje -----

PC: Wij hebben ons eerste onderzoek ook gedaan met de hanzehogeschool . Wat nu een mooi infopark is Entrance. Dus ja er is best wel een hoop te vinden.

Wat ook nog wel een mooie is om te noemen is de belastingdienst: Die hebben twee mensen in Apeldoorn vrijgemaakt om volledig bezig te zijn met postcoderoos en dat is ook een hele mooie bron van informatie. Die zijn ontzettend welwillend en kunnen heel goed informatie geven.

D: Waar moet ik dan precies aan denken? Die geven aan welke adressen in een postcoderoos beschikbaar zijn?

PC: Nee er zitten een aantal juridische voorwaarden aan een postcoderoos. Je moet enerzijds, als je op een dak gaat, vastrecht vestigen, dat is verplicht. Anderzijds moet je een schikking hebben van de Belastingdienst. Want om die 15 jaar die energiekorting te krijgen moet je een schikking hebben van de belastingdienst. want daar zitten regels aan. En als je met die twee mannen praat over dit zijn we aan het doen , waar staan we op dit moment, geef even advies. Dan is het een hele fijne hulp, heel positief.

D: Ja ik denk dat ik nu wel een redelijk goed beeld heb van hoe de samenwerking verloopt. Ik ben eigenlijk een aantal weken geleden, voordat ik naar Amerika ging, een interview met Jan Hoogstra van Duurzaam Menterwolde en die was toch beduidend een stuk minder positief. En ik had eigenlijk de verwachting dat dat hier bij jullie wellicht hetzelfde zou zijn omdat jullie dus heel vergelijkbaar zijn. Ook pioniers op dit gebied en een zonneweide. Ook via Hylke Westra gehoord dat jullie dus tegen wat problemen aanliepen.... maar dus eigenlijk blijkt het tegendeel waar te zijn? Dus niet alléén negatief

PC: Ja, Ik denk dat dat in de aard ligt van ons bestuur. Je kunt natuurlijk kiezen van hoe ga ik met mijn energie om... letterlijk en figuurlijk in dit geval. En voor mij is het zo Ik laat mij niet weerhouden door iets negatiefs. Ik probeer altijd het positieve er uit te halen... en als dat niet kan dan ga ik kijken hoe het wel kan. En ik denk dat daar ook enerzijds is dat persoonlijkheid, anderzijds is dat wat drijft je? en anderzijds is het wat doe je qua werk en waar ligt je kennis. Ik ben gewend om in een politieke omgeving te werken met weerstand . Weerstand is ook de eerste stap van verandering. en zo snap je weer wat weerstand is en kun je weer op andere manieren dingen doen.

D: Ja en als je dus vaak de negatieve kanten blijft zien dan gaat het al gauw er zelf ook met een negatieve instelling er in zeg maar.

PC: Ja, Waar ik altijd mee begin.. Het begint bij de binnenkomst al.. Als jij hier binnen komt en ik sta chagrijnig bij de deur... en jij wilt iets van mij...dan sta ik bij wijze al met 1-0 achter. Als ik bij binnenkomst een positieve houding heb en ik geef je een hand dan sta ik met 1-0 vóór. En zo is het ook als je iets voor elkaar wilt krijgen. Dan begint het voor mij al met je grondhouding, hoe kom je binnen. Wij hebben best een robbertje gevochten met de gemeente. Op gegeven moment kregen we het niet voor elkaar. En op gegeven moment ging onze secretaris heeft een stukje geschreven in de krant.... nou dan vonkt het even en dan valt iedereen over je heen. Dat is prima.. oké de standpunten zijn duidelijk.. wij trekken het boetekleed aan, hadden we misschien anders moeten doen. Maar oké hoe gaan we nu verder? Dan is eigenlijk even de geschiedenis weg... schone lei. Oke wat kunnen we nu doen om het op te lossen. En dan bereik je het. En daar...

D: Dus gewoon vanuit positiviteit door gaan?

PC: Ja daar zit enerzijds de winst. En anderzijds, en dat is eigenlijk wel een hele belangrijke, Je begint met een idee.. en wij hebben een relatief strak idee neer gelegd van mensen hoeven niet te investeren, we willen met iedereen mee kunnen doen, we vragen geen financiering, en dat is onze bron. Wat je ziet is dat iedereen op gegeven moment andere eisen stelt. Gemeente wil dit van je, Provincie wil dat van je, jouw financieringsmaatschappij of bank die heeft ook eisen. Als je overal in meegaat transformeert jouw idee van jouw idee naar een gezamenlijk idee. En op gegeven moment transformeer je zo ver dat je denk van oh jee wat was ook alweer ons uitgangspunt? En wat wij echt heel stevig gedaan hebben : Dit is ons idee... take it or leave it. Ik snap dat je dat wil, maar wij gaan het niet los laten. Dus of je past je aan of wij gaan verder. En ik denk dat daar ook wel, en ja ik ken ook de jongens van Menterwolde. En nou moet je even goed begrijpen wat ik nu zeg: Veel mensen die dit doen doen dit vanuit het hoge geitenwollen sokken niveau....

D: Ja dat kan ik enerzijds wel begrijpen. Die man was zelf ook al met pensioen enzo. Zijn drijfveer was dat hij wat terug wou doen voor de maatschappij.

PC: Ja en dat is ook heel goed. Alleen veel mensen blijven hangen in die ideologie. En die willen 'verduurzamen' en die hangen in ja in een bijna in een idee achtige sfeer. En op gegeven moment moet je concretiseren. En dan moet je eigenlijk uit je ideologie stappen en zeggen oké het staat..... hoe gaan we er komen? En bij veel coöperaties blijven ze daar hangen. En de slag naar iets concreets... deze stappen gaan we zetten. Maar dat is natuurlijk ook lastig.

D: En daar is dus bijvoorbeeld de GREK voor?

PC: Ja die kan je daar voor advies geven onder anderen.

D: Oke dan is alles wel duidelijk nu!

PC: Oké succes

D: Ja hartstikke bedankt

PC: Graag gedaan

Bijlage 9 : Transcript Tjitse Mollema - Lopster Energie Coöperatie (LOPEC)

Locatie: Bij Tjitse Mollema thuis in Loppersum

Datum: Vrijdag 19 mei 2017 – 09:00

Interviewer: Daniël Hofman (DH)

Geïnterviewde: Tjitse Mollema (TM)

D: Nou ik zal nog even kort herhalen wat mijn onderzoek precies inhoudt: Ik doe onderzoek naar de publiek-private samenwerking op het gebied van lokale zonne-energiecoöperaties in het aardbevingsgebied in Groningen. Ik ga kijken hoe deze samenwerking verloopt, op welke punten die goed gaat, op welke punten die minder goed gaat en hoe deze verbeterd zou kunnen worden. Ik probeer hierbij te kijken of er een optimale vorm van samenwerking mogelijk is waarbij alle partijen tevreden zijn. Dus mijn eerste vraag is: zou je even in het kort kunnen uitleggen wie je bent en wat LOPEC precies allemaal doet?

TM: Lopster energicoöperatie dat is een initiatief volledig hier vanuit het dorp, maar wel vanaf het allereerste begin ondersteund door de Groninger energievoelers (GREK). Joris de Winter en ik dat waren ooit collega's en er ontstaat aan de koffietafel een gesprek over de tijdelijke regeling waardevormgeving voor mensen die in het aardbevingsgebied van toepassing was, want hij is nu niet meer, 4000 euro waarmee je je woning zou kunnen verduurzamen. En hier voor de deur staan een aantal bomen, ik heb bovendien een aantal dakramen in het dak, ik ken andere mensen met een rijksmonument, een beschermd dorpsgezicht. Dus op gegeven moment : er zullen vast meer mensen zijn die net als ik willen verduurzamen, net een nieuwe ketel hebben, goed geïsoleerde woning, dus dan eigenlijk uitkomen op zonnepanelen. Maarja, het kan hier niet op het dak, dus kan het dan niet ergens op een groot boeren dak? Daar hebben we er hier ook heel veel van.. en dan gezamenlijk. En dat is eigenlijk de kern van Lopster energicoöperatie.

D: Wanneer zijn jullie opgericht?

TM: Wij zijn opgericht in vorig jaar Maart. De precieze datum weet ik even niet.

D: Maar dat is dus redelijk jong nog! Nou in mijn onderzoek doe ik dus een soort stakeholder analyse. Ik kijk welke partijen er allemaal betrokken zijn. En welke partijen zijn er op moment waarmee jij op dit moment te maken hebt?

TM: Je hebt vooral natuurlijk met je burgers te maken in de allereerste plaats. Als er geen draagvlak is voor een dergelijk dak, en je raakt je panelen niet kwijt, dan kun je er beter niet aan beginnen. Maar als je het hebt over de publiek-private hoek.. dan hebben we vooral te maken... dan durf ik hardop te zeggen dat als wij allereerst de GREK niet hadden gehad, dan hadden we alle wielen opnieuw moeten uitvinden en dan loop je vast. Dat wil zeggen dat ... nou dan wordt het proces wel heel taai. Die energie zou ik er niet in gestoken hebben, laat ik het zo zeggen.

D: Ja, de GREK is dus een soort koepel die informatie verstrekt aan coöperaties zoals jullie

TM: De Groninger Energievoelers die faciliteert inderdaad zo ongeveer op alle mogelijke punten als het gaat om informatie en voorbeelden van elders delen. Spiegelen, meehelpen en gewoon zorgen

dat het proces goed verloopt.

Dat is de GREK, en de tweede is de provincie, wij hebben op het gegeven moment nog met hele prille plannen, maar ook op advies van de GREK, een subsidieaanvraag gedaan voor de postcoderoos premie die op dat moment werd uitgereikt door de provincie. 200.000 euro te verdelen over een aantal initiatieven die zij het meest kansrijk achtten. En wij moesten eigenlijk maar aantonen dat wij kansrijk waren, en als dat zou lukken, dan lag die premie ook voor ons in het verschiet. Althans er lag dus 200.000 euro en hoe beter je je presenteert en hoe concreter je plannen zijn, hoe meer kans je had op een groot deel. Nou dat heeft voor ons uiteindelijk geresulteerd in een bijdrage van de provincie van 34.722 euro. Dat was in onze businesscase op dat moment onze onrendabele kop.

D: En die premie kwam gewoon vanuit de provincie dus?

TM: Ja, die kwam uit de provincie, dus eigenlijk heb je dan een situatie van ik wil eigenlijk wel. En dat ik wil eigenlijk wel betekent dan enerzijds van hoe pak ik dat in hemelsnaam aan?..... lang leve de GREK!! En dat betekent ook van oké... ehm alles wat je doet kost geld: van het bij elkaar roepen van leden, flyers, folders, laat staan de investering van een dak. Maar daar was dus in eens ook geld... van de provincie. Nou en die twee samen maakt dan ook dat je ook echt kunt beginnen. En dat echt beginnen, dat zou dan die derde factor daarin ... het zou ook gestrand zijn als ik daar in alleen zou blijven lopen. Eh ik wil mezelf niet op de borst slaan, absoluut niet zelfs, maar allereerste initiatief is wel van mij. Maar ik had gelukkig wel heel erg snel daarna een aantal capabele dorpsgenoten die me ondersteunden.

D: Ja ehh. en hoe is de relatie met de gemeente Loppersum bijvoorbeeld?

TM: De relatie met de gemeente? Die is prima! En wordt ook eigenlijk steeds beter. De gemeente heeft ons eigenlijk vanaf het allereerste begin, voordat we bestonden, ehh de raadsaal bijvoorbeeld ter beschikking gesteld. Als je bijvoorbeeld eens met een aantal dorpsgenoten wil praten, doe dat dan vooral bij ons! Want zeker in dat stadium...geld was er nog niet bij ons. Dus je hebt helemaal niks, nou waar moet ik dan een zaaltje van huren? Dus de gemeente stelde de raadsaal ter beschikking en ook meteen een inleiding van de wethouder zelf etc. Dus de gemeente ondersteund het vanaf het eerste moment, met raad en daad en raadsalen. Maar tot op de dag van vandaag hebben we er nooit een euro van gehad. Dat is voor hun natuurlijk ook prominent lastig, dat snap ik ook. Maar we hebben bijvoorbeeld wel aan de gemeente aangeboden, neem nou deel in ons dak. Zeker toen nadat een aantal weken de zaak/inschrijving nog open stond, dat we de panelen nog niet kwijt waren. En toen hebben we ook op gegeven moment gezegd: geachte gemeente, jullie hebben ongetwijfeld ook een heel aantal aansluitingen, en daarvoor mag je ook meedoen. Nou inmiddels zijn we alle panelen, zonder dat we eigenlijk al te veel moeite, wel kwijt geraakt, maar neemt de gemeente nog steeds niet deel. Maar nu komt het gedeelte waarom het met ons en de gemeente steeds beter gaat: Een aantal weken geleden heb ik namens Lopec ook weer in diezelfde raadsaal gezeten, samen met de gemeente en een heel aantal instellingen en bedrijven. Dus ook entrance en de Hanze hogeschool en de RUG, Delft, gasunie, enexis, GREK, buurtkracht... zaten daar bij. Ook omdat de gemeente in haar milieubeleidsplan heeft aangegeven dat ze het dorp Loppersum in 2030 energieneutraal wil hebben. En dat was een brainstorm bijeenkomst van oké hoe doen we dat nou? En wat ik daarin heel sterk merkte was dat de gemeente ehh ook echt peutert en trekt en echt iets wil.. en tegelijkertijd ook juist de dingen die ook direct effect hebben op de burgers en ook een meerwaarde kunnen leveren, kijken ze ook meteen weer naar ons. En dat is enerzijds dan een reactie van slik. wat nu? En anderzijds ook van oke ze zien ons dus wel staan en ze willen ook samen met ons wat. Niet om te misbruiken maar om het echt samen te doen. En dat ervaar ik dan echt wel als heel

positief. Wij hebben ook binnen de gemeente en ook in het dorp Loppersum echt een positie gekregen die we nou natuurlijk ook echt willen waarmaken. Maar samen sterk gaat wellicht echt beter. Dus als we de gemeente zo ver krijgen om ook mee te doen in verschillende projecten dan gaat het echt beter van worden. We hebben nooit weerstand gehad van de gemeente, maar als ze er nu echt mee aan gaan trekken zou dat wel heel fijn zijn.

D: Ja ik heb dus mijn eerste interview gehouden met Hylke Westra hier van de gemeente Loppersum. Wat je zelf ook zegt, dat was allemaal wel positief. Ik ben ook naar andere energiecoöperaties geweest en daar was het iets negatiever. Die zagen iets meer de negatieve kanten van de samenwerking of iets meer de belemmeringen die een gemeente of een andere partij oplegt. Zijn er ook negatieve kanten van de samenwerking volgens jou?

TM: Er zijn negatieve kanten van de samenwerking in zoverre, kijk even, Ik heb een volledige baan en een drukke baan. Vanuit je energiecoöperatie doe je wel alles van je eigen tijd. Dus als de gemeente op een ochtend iedereen bij elkaar roept, zit ik mn eigen vrije tijd daar op te offeren. Ehh en voor een zo'n ochtend maakt dat natuurlijk geen fluit uit, maar voor als je in de nabije toekomst wat zwaarder op elkaar wilt gaan leunen en elkaar wat vaker opzoekt, dan ontstaat daar dus opeens een probleem, omdat het mijn vrije tijd is. Tegenover of naast professionals die er ook gewoon een salaris uit halen. En daar moeten we op passen. En dat heb ik Hylke van de gemeente en de provincie ook aangegeven. Wij willen heel graag mee in jullie doelstellingen. In de allereerste plaats om daar met het dorp op een betere manier uit te komen, in welke zin dan ook, duurzaam, financieel, comfort. Het liefst alle drie tegelijk....maar we doen het wel met eigen uren. En heb daar aandacht voor. Dan houdt het dus een keer op.

D: Je hebt verder geen andere negatieve punten of belemmeringen? Zoals bijvoorbeeld bestemmingsplannen of andere dingen waar je tegen aan loopt.

TM: Nee, het bestemmingsplan is hier zo ruim opgezet ...dat je in principe alles wel kunt doen. Hier op een dak.. daar kun je zonder nadere vergunning panelen op leggen. Buiten beschermd dorpsgezicht, maar dat waren we juist van plan. En we doen dus een groot dak vol en eerst hadden we een dak bedacht aan die kant van het dorp, en uiteindelijk is het een geworden aan de andere kant van het dorp. Maar dak 2 zou best een dak van de gemeente kunnen zijn zoals een sporthal of een gemeentewerk.

D: Ooh ja, daar heeft Hylke Westra van de gemeente het ook over gehad. Maar jullie doen dus niet zoiets als een zonneweide, een veld of zoiets?

TM: Nee, en daar ben ik op voorhand ook geen voorstander van en wel om twee redenen. Het eerste is : wij hebben hier in deze omgeving zowat de beste grond ter wereld, ik zou het zonde vinden om die grondpositie te bedekken met panelen. En ten tweede je krijgt met een bodemopstelling de discussie van wie gaat dat onderhouden.. wie zn schapen lopen er onder bij wijze van spreken, in combinatie met dat ik er echt van overtuigd ben dat wanneer ik panelen op pootjes moet zetten, dat ik beduidend meer investeringskosten kwijt bent dan wanneer ik ze gewoon met een plaatje op het dak leg. En we hebben (grote) daken zat in dit gebied, dus waarom zou ik ze dan op de grond doen? Echt respect voor de bedrijven die dat wel doen, maar ik heb daar moeite mee.

D: En is het ook niet zo dat dat lastiger is om te doen? Als je het bijvoorbeeld op de grond wil doen komen daar andere regelgeving en vergunningen bij kijken.

TM: Als je het op de grond wil doen.. en het is nu een agrarische bestemming, dan weet ik zeker dat je een vergunning nodig hebt. En dat speelt nu bijvoorbeeld bij Zonedorpen, onze buur-coöperatie, van 't Zand, Zeerijp en Zijldijk.

D: Daar ben ik ook langs geweest

TM: Die hebben een grondopstelling in 't Zand en die zitten nu in de vergunningsprocedure... en dat komt allemaal wel goed en dat komt allemaal wel rond. Maar goed, dan krijg je toch wel weer de discussie over leges en ..nee .. We hebben hier daken genoeg. En de postcoderoos gaat ook maar tot een kleine aansluiting en daken tot 220, 230, 240 panelen zijn hier wel te vinden. En willen we echt groter met een of andere SDE subsidie dan moet je misschien wel naar een grondopstelling, maar dan zouden wij bijvoorbeeld nog eerder denken aan een oplossing met wind.

D: En wat is een SDE subsidie ook nog maar precies?

TM: SDE is die hele grote subsidiestromen voor duurzame energie als je echt grotere ontwikkelaars, dat is allemaal SDE.

D: Ja oke... zijn er nog andere punten waarop de samenwerking met andere partijen beter zou kunnen? dus verbeterpunten? Of denk je dat gaat allemaal wel goed.

TM: Ehm.. Ja dat heeft eigenlijk... er schieten mij twee dingen te binnen. Het ene punt blijft ja jongens wij zijn vrijwilliger. En ookal zijn wij heel enthousiast... voor je het weet brand je elkaar op. In de zin van mensen zijn ook maar bereid om zoveel vrijwillige tijd ergens in te steken. Dus dat houdt een keer op. En het andere wat ik zowel bij de provincie als bij de gemeente merk. eigenlijk nog een klein beetje meer bij de gemeente is: Ja oke we willen dus naar duurzaamheid en energieneutraal... maar een scherpere doelstelling daarop bestaat er dan niet.. waar werken we naar toe? Wij zijn ook een van de uiteindelijk 6 uitverkoren initiatieven die de provincie nog nadrukkelijker helpt om de komende jaren richting een energieneutraal dorp of wijk. En dat sluit natuurlijk ook helemaal aan bij wat de gemeente en wijzelf ook willen... maar de definitie daar op. Ja dat wordt dan opeens heel vaag! Heel plat gezegd bleek uit het eerste gesprek met de provincie: alles in de goede richting helpt wel. Ja daar ga ik niet voor. Wat ik dan doe en waar ik m'n energie insteek. Met en namens het dorp en de anderen... laat het dan wel zo zijn dat het aan het eind van de rit voor de komma wel terug te zien is. Als wij alleen maar wat lopen te flierefluiten... een klein dingetje hier en een klein dingetje daar en we steken daar heel veel tijd in... nee dankjewel.

D: Dus je hebt nu eigenlijk gewoon de uitspraak van 2030 'energie neutraal' Maar de weg daar naar toe is nog niet helemaal uitgestippeld?

TM: Nee en vooral ook wat bedoelen we daar dan mee? met dat energie neutraal. Is dat bijvoorbeeld inclusief het hele mobiliteitsvraagstuk? Of is dat alleen maar het huishoudelijke verbruik, of ook met de grootverbruikers er bij? snap je? En dat moet zich nog wel wat aanscherpen. zeker als het gaat om de provincie. De gemeente is daar al een stapje verder in. Dat begint er ook mee dat je dan een nulmeting moet hebben.. van oke wat hebben we nu? Zodat je ook in een grafiek bij wijze kan uitzetten van hoe komen we bij 2030? Welke stappen moeten we zetten? Want het is zelfs nog zo als we zouden zeggen met z'n allen we verbruiken we verbruiken inclusief mobiliteit of zonder mobiliteit zoveel gigajoule per jaar binnen het dorp Loppersum en dat zou je allemaal ombouwen in

zonnepanelen... dan zou je in theorie kunnen zeggen we zijn energie neutraal..... Maar CO2 technisch zijn we dan allemaal knetterhard achteruit gegaan. Want de echte energievraag zit in de winter en dan is er over het algemeen best wel weinig zon. Dus de plus die wij in de zomer opwekken die dekken wij op onze eigen meter wel af met de min in de winter, maar de plus die wij in het echt in de zomer opwekken die wordt in de fysieke echte wereld NIET afgedekt met een min in de winter. En de enige mogelijkheid om die min in de winter af te dekken is om die kolencentrale in de Eemshaven nóg harder aan te zetten.

Dus CO2 technisch moeten we het ook in de gaten houden. Dus Energie neutraal moet je ook goed met elkaar definiëren. Dus dat neutraal op een meter is dat op woning niveau? of is dat ook op CO2 niveau? En voor dat je t weet merk ik wordt die discussie niet gevoerd. Natuurlijk is het zo dat overal waar je begint dat dat goed is, maar tegelijkertijd zou ik juist vanuit de provincie een wat strakkere lijn hebben van jongens oke we moeten ook letten op energie doelstellingen van CO2, dus dit en dat gaan we doen. Maar dat lukt niet, dus daarom willen we daar met jullie ook de focus op leggen. En dat mis ik.... nu nog.

D: Ja dat doet me denken aan andere coöperaties waar ik dus gesprekken mee heb gehad. En die geven aan dat veel dingen nog behoorlijk onduidelijk zijn omdat het allemaal nog zo nieuw is. Duurzame energie is echt iets van de laatste 5 jaar, misschien nog wel korter en ja daarom zijn de spelregels nog niet heel erg duidelijk gedefinieerd zeg maar. Verwacht je dat het op dit gebied in de toekomst wel beter gaat? Ook met betrekking tot deze doelstelling van het energie neutraal worden?

TM: Nou ja kijk wat er nu in Duitsland schijnt plaats te vinden is dat met de enorme hoeveelheid zonnepanelen die er liggen, zwaar gesubsidieerd. Duitsland nu inmiddels na een heel aantal jaren, want daar speelt het al een tijdje, er achter komt dat CO2 niveau eigenlijk weer gewoon terug zijn bij af... zoals in de jaren '90. Dat zal dus betekenen dat ofwel Europa, of andere landen of de buurlanden hun zullen corrigeren. Met andere woorden: nou en of! we zullen met zijn allen een bepaalde leercurve ondergaan. Een tweede aspect er ook in zit: van wij zeggen wel dat is allemaal hartstikke duurzaam. Maar weten we eigenlijk wel waar die panelen vandaan komen? En hoe ze geproduceerd worden en waar de grondstoffen vandaan komen? Wij hebben dus in de uitvraag naar onze panelen dat aspect dus wel meegenomen. Enerzijds zeg maar van wat gebeurt er in een of andere mijn in China waar bepaalde delfstoffen voor deze panelen gewonnen worden? En anderzijds die panelen die dan in elkaar gesleuteld worden of dat nou in China is of in Europa... hoe zit het met arbeidsomstandigheden en social return en dat soort dingen. En dan blijkt ...en daar zal de markt zich wel corrigeren, daar vinden wel bewegingen plaats.. maar daaromheen is het nu een woud van ongeverifieerde stempels. En dan blijkt het ineens heel moeilijk te zijn dat installateurs die je aanschrijft echt kunnen aantonen dat ook aan die kant van de lijn/van de wereld de boel duurzaam is. En ik denk dat de leverancier die wij nu hebben daar ook het beste antwoord op gaf en die heeft ook echt een statement daarbij, dus dat geeft dan het meest vertrouwen. Maar die wereld, daar valt nog heel veel te leren met z'n allen. Wat hier duurzaam lijkt... ja ja.

-----stukje in herhaling vallen van wat er al gezegd is -----

D: Wat is trouwens je persoonlijke motivatie om dit te doen? Speelt de aardbevingsproblematiek daarbij een rol? Is ook relevant voor mijn onderzoek, ik verwacht en heb ook wel vernomen dat mensen hier extra gebrand zijn om zich bezig te houden met duurzame oplossingen omdat ze dus zo direct de negatieve gevolgen van de gaswinning ervaren. Geldt dat voor jou ook?

TM: Dat is een hele goede vraag. Het speelt er wel in mee dat we met zn allen echt over moeten naar een andere energievoorziening. En die zie ik wel heel duidelijk. Is dat mijn allereerste en belangrijkste

motivatie?.... Nou inmiddels is die wel belangrijker geworden, maar dat was in het begin niet zo. Het is gewoon begonnen met die 4000 euro die ik had gekregen voor duurzaamheids-dingen aan mijn huis. Dus dat werden dan panelen want de rest is eigenlijk wel voor elkaar. En dat was dus die tijdelijke regeling waardevermeerdering. Als je meer dan 1000 euro schade hebt dan had je recht op 4000 euro die je mocht besteden om je huis te isoleren, zonnepanelen etc. Verduurzaming dus. En zo was er dus een heel rijtje met maatregelen die voor jouw huis tot extra verduurzaming leidde zeg maar. En heel plat is het daar mee begonnen. Er lag 4000 euro op straat en wat doe je daar mee? Maar inmiddels met andere dorpsgenoten er bij en met premies en ondersteuning van overheden, natuurlijk verbreed die doelstelling dan heel erg. En het is inderdaad nu wel zo dat die motivatie om hier mee door te gaan is wel van we móeten verduurzamen we moeten echt naar een andere wereld toe. En laten we dan maar hier beginnen. En dat we hier beginnen zou best eens te maken kunnen hebben met de aardbevingsproblematiek. en dat we hier een hekel krijgen aan aardgas. En tegelijk wordt het ons heel makkelijk gemaakt om hier in mee te gaan omdat wij zo'n fantastische club hebben als de Groninger Energiekoepel. Die dat geweldig faciliteert. En dat maakt het voor al die initiatieven dat het beduidend eenvoudiger is om hier mee aan de slag te gaan. Het schiet nu als paddenstoelen uit de grond een aantal jaar. Ieder dorp heeft nu zowat zijn eigen energiecoöperatie. Het hangt ook in de lucht op zo'n manier. Het wordt heel makkelijk gefaciliteerd en gepromoot. Men ziet dat het nodig is ... en dan één en één is drie. En we kunnen niet meer terug, en dat willen we ook niet.

D: Nee dat geloof ik ook niet nee. Ik ben trouwens wel benieuwd hoe het er uit ziet over een aantal jaren. Het is inderdaad wat je zegt: Het schiet uit de grond.

TM: Ja, het hangt echt in de lucht... de tijd is er rijp voor. Het lijkt een beetje op die beweging als in de supermarkt. 20, 25 jaar geleden moest je écht zoeken naar biologische producten, of die waren er helemaal niet. Ja dan moest je helemaal naar een speciaalzaak in de stad ofzo. En tegenwoordig is het de normaalste zaak van de wereld dat er biologische producten tussen de normale producten liggen.

En wordt de wereld daar nou echt ontzettend beter van? Ik denk op bepaalde punten beslist van wel. Dat soort bewegingen zijn niet te keren. We zijn met z'n allen te ver door gedraaid de verkeerde kant op en we zijn nu elkaar aan het corrigeren op die manier.

D: Ja inderdaad, Ik denk dat je daar wel gelijk in hebt, het begint bij de kleine beetjes zeg maar. Ja in het begin heb je bijvoorbeeld maar een of twee biologische producten in de supermarkt liggen tussen de normale producten, maar het wordt tocht steeds groter. En zo gaat het dus hetzelfde bij energie lijkt me.

TM: En dan is het booming, en er zit een markt in en er is vraag naar en de kwaliteit is goed of wordt steeds beter. De duurzaamheidsgedachte is tegenwoordig wel meer aanwezig, dus daar is wel iets veranderd. En met het energievraagstuk kun je daar wel parallellen aan leggen. We komen er langzamerhand toch wel achter dat met de CO2 emissies en smeltende Noordpool en ook de bevingen hier in dit gebied. We moesten toch eigenlijk echt wel nog maar eens iets anders. En dat is niet te keren, daar ben ik van overtuigd.

D: Nee dat denk ik ook niet nee... Ik denk dat ik alles wel heb gehoord wat ik wilde weten.. heel erg bedankt!

TM: Graag gedaan!

Bijlage 10 : Transcript Jan Borkent – Energie Coöperatie Ten Boer (ECTB)

Locatie: De tuin van het academiegebouw van de RUG

Datum: Maandag 22 mei – 11:30

Interviewer: Daniël Hofman (DH)

Geïnterviewde: Jan Borkent (JB)

D: Nou, ik zal even kort uitleggen wat mijn onderzoek precies inhoudt. Ik doe onderzoek naar de publiek-private samenwerking op het gebied van zonne-energiecoöperaties in het aardbevingsgebied in Groningen. Omdat ik verwacht dat de mensen die in het aardbevingsgebied wonen direct de negatieve gevolgen van de fossiele brandstoffen winning ervaren. En dat ze daardoor als het ware zich extra gemotiveerd voelen om een bijdrage te leveren aan de oplossing voor dat probleem. Dus in de vorm van het opwekken van duurzame energie. En ik kijk daarbij naar de manier van samenwerking met de verschillende partijen, gemeente en provincie enzo. En daarbij kijk ik naar punten waarop deze positief of negatief verloopt. Hierbij kijk ik en daarbij probeer ik te kijken of er een optimale vorm van samenwerking aan te wijzen valt. Mijn eerste vraag is : Hoe weerhoudt ECTB zich tot deze ontwikkeling?

JB: Ontwikkeling met betrekking tot samenwerking met gemeenten? Provincie?

D: Ja, eigenlijk gewoon elke partij waarmee je te maken hebt wanneer je zo'n zonne-energiecoöperatie uitvoert. Maar inderdaad met name de Gemeente en de provincie.

JB: Ehh de situatie in Ten Boer is in die zin wel bijzonder. Dat moet ik even uitleggen, dat is voor een planoloog wellicht ook interessant. Ehh in Ten Boer heb je 40 hectare grond liggen met een agrarische bestemming. En die 40 hectare is ooit door de gemeente Ten Boer aangekocht om daar huizen te bouwen. nou dan krijg je de economische recessie de huizenmarkt stort in, en dan krijg je daar die aardbevingsproblematiek over heen en vervolgens wordt er geen huis meer gebouwd. Met andere woorden daar ligt een heel gebied wat voor veel geld is ingekocht en waar nu twee boeren hun activiteiten op uitvoeren. Er is twee jaar geleden een initiatief ontstaan om te kijken of je die 40 hectare niet zo kunt inrichten dat .. daar via drie criteria initiatiefnemers iets kunnen beginnen. Die drie criteria zijn: Duurzaamheid, het moet de financiële kosten van de gemeente dekken en het moet iets terug geven aan de inwoners van de inwoners van de gemeente ten boer. Want je wil het laatste aansluiten en door de aankoop van die dure grond, waar vervolgens alleen maar een klein beetje huur van die boeren uit tevoorschijn komt, is Ten Boer in de financiële problemen gekomen. Die heeft een artikel 12 status gekregen. Dat betekent dat als er een gemeente een artikel 12 status heeft, dan betekent dat dat je onder curatele komt te staan. Met andere woorden je mag financieel niets doen zonder toestemming van Binnenlandse Zaken. En dat betekent ook dat je alles moet doen om te zorgen dat je begrotingen weer rond krijgt. Ontroerende zakenbelasting maximaal krijgen, daar waar je subsidies verschaft aan verenigingen en organisaties dat je voor zo ver als het kan terug kan brengen, en noem allerlei zaken maar op. Dus iets terug geven aan de gemeenschap, aan het dorp heeft aan de gemeenschap van Ten Boer heeft het mee te maken. Nou de energiecoöperatie in oprichting in Ten Boer heeft gezegd daar willen we wel duurzame energie gaan produceren, dat

willen we daar wel gaan doen. Dan willen we een bepaald oppervlak wel met zonnepanelen gaan bedekken. Nou dat initiatief is uitgewerkt, er zijn ook andere initiatieven gekomen. En dan was de gemeente natuurlijk daarin een belangrijke actor. Dat is nog steeds zo, maar is wel wat veranderd. Want de gebiedsinrichting van dat gebied, Woldwijk, is de eerste verantwoordelijkheid daarvan is komen te liggen bij een opgerichte coöperatie. De coöperatieve vereniging Woldwijk. En die beheert als het ware het gebied en probeert onderhuurders te vinden die daar bezig gaan met die drie criteria.

D: Dus zoals jullie coöperatie? De ECTB?

JB: De Energiecoöperatie Ten Boer is er daar een van ja. Dat betekent dus dat je direct te maken hebt met, nu in dit geval, met de coöperatieve vereniging Woldwijk, hé de koepelorganisatie. Maar daarnaast natuurlijk ook met de gemeente, want de gemeente is nog steeds gewoon eigenaar van dat gebied. Op dat gebied staat ook een boerderij, met een grote schuur er bij. Maar nu blijkt dus dat het verkrijgen van een vergunning om een zonneweide te exploiteren niet zo eenvoudig is. Er zit nu een agrarische bestemming op en die moet aangepast worden en nou allerlei regels en procedures maken dat de voortgang beperkt was. Daarmee is gezegd door de ECTB we gaan een eerste stap maken door niet een zonneweide aan te leggen maar door een dak van een grote schuur te bedekken met zonnepanelen. Zodat we in ieder geval een start kunnen maken met een beperkt aantal zonnepanelen. Nou dat is nu aan de orde. Ehm blijkt wel dat het dak van de schuur onvoldoende stevig is om er 20jaar zonnepanelen op te hebben liggen. Dus het moet versterkt worden. En de gemeente moet het recht van opstal verlenen, dat is weer een formele stap die je moet maken, naar de notaris en een akte laten opmaken waar in de partijen hun rechten en plichten beschrijven. Nou dat is nu in uitvoering en in uitvoering betekent steeds drie partijen: De Gemeente, de koepel organisatie (Woldwijk) en in dit geval de ECTB. En die samenwerking is er. De samenwerking is best goed...

D: En je hebt dus met name een vorm van samenwerking en/of betrokkenheid met die twee partijen? Dus gemeente en koepelorganisatie Woldwijk?

JB: Ja. Maar goed die samenwerking gaat dus best goed. Maar alleen er is sprake geweest van `denk ik, wat onderschatting van de mogelijkheden via vergunningen binnen regelgeving om zo'n gebied te gaan inrichten. Een uitdagend perspectief, maar het blijkt gewoon dat er van allerlei formele barrières zijn die ... zich daar tegen verzetten. En daarvoor heb je wel samenspraak en samenwerking nodig met de gemeente en die koepelorganisatie en óók de Provincie. Want de Provincie komt nu in beeld, want die gaat over die agrarische bestemming. Om die bestemming aan te passen voor langere termijn.

D: Met name als het dus gaat om die zonneweide

JB: Exact! Daar moet dus de provincie ook in beeld komen

D: Nee ik heb dus ook met andere energiecoöperaties gesproken en die geven ook aan he van zodra je een zonneweide wilt realiseren loop je tegen veel meer regelgeving, bestemmingsplannen en vergunningen aan dan wanneer je alleen gaat voor zonnepanelen op de daken van de mensen, of op een groot boeren dak of iets dergelijks.

JB: Ja inderdaad.

----- ongerelateerd stukje -----

Gemeentelijke aangelegenheid: In de gemeente Loppersum heb je bijvoorbeeld de coöperatie zonedorpen en die liepen met name in het begin er aan tegen de gemeente omdat die hoge leges vroeg. Daar waren ze uitermate ontevreden over.

D: Ja daar ben ik ook langs geweest. En volgens mij heeft de gemeente dat wel aangepast... of ben ik nou in de war?

JB: Dat zou kunnen. Of ze zijn in discussie gegaan. Want er was wel verbazing en ook wel irritatie over van we willen duurzame energie en we willen hier in Groningen van het gas af. En nou is er een gemeente en die zegt aaaa er is een mooi spaarpotje wat jullie gecreëerd hebben, wij gaan daar een flinke greep in doen. haha

Maar goed: dus de gemeente, de overkoepelende organisatie Woldwijk dat zijn belangrijke samenwerkingspartners. Daarnaast hebben we te maken met de ondersteunende structuur in Groningen die dan verloopt via de GREK. Daar hebben we mee te maken, daar zijn we lid van en die doen dingen voor ons. Ehh de natuur en milieu federatie Groningen... die is met name het loket waar via subsidie aangevraagd kan worden voor ... uit de pot lokale energie voorwaarts... zegt je dat wat?

D: Nee eerlijk gezegd zo snel niet even

JB: Dat is een pot van ehhh publiek geld waar de initiatieven binnen de aardbevingsgemeenten ehh subsidie kunnen aanvragen. Lokale Energie Voorwaarts.

D: Is dat die 4000 euro?

JB: Nee, die 4000 is echt een NAM verhaal. Als je meer dan 1000 euro schade hebt door de aardbevingen dan kun je voor energiebesparende maatregelen 4000 euro krijgen. Dit is echt gewoon een energiecoöperatie wil iets gaan doen... die wil een organisatie op gaan richten, die moet naar een notaris. En dat komt uit een speciale pot... en die is dus grotendeels gevuld door de provincie.

D: Hebben jullie ook andere vormen van subsidies of andere premies die je ontvangt?

JB: Onze belangrijkste subsidie verschaffer is Lokale Energie Voorwaarts. Daar hebben we 5000 euro van gekregen en we hebben nog recht op nog een keer 5000 euro. Maar die kun je dus alleen gebruiken om je organisatie in leven te roepen of te houden. Die kun je dus niet gebruiken om panelen van aan te schaffen of installaties aan te brengen. Maar dus voor opstalverzekering en om een website aan te maken. Daar kun je het voor gebruiken maar niet voor de productiekant

D: Oké, zijn er ook bepaalde aspecten van de samenwerking die negatief verlopen of verliepen volgens u? Of zijn er punten waarop de samenwerking beter zou kunnen verlopen?

JB: Nou ja of je het negatief moet noemen is nogal zwaar... maar er zijn wel belemmerende factoren ja. Zoals ik al zei is een sterk belemmerende factor is het verkrijgen van een vergunning voor die agrarische omgeving. Kijk als wij als energiecoöperatie naar een boer waren gegaan om die te benaderen om een dak te beleggen met zonnepanelen... dan waren we nu al aan het produceren. Maar nee we zeiden we ondersteunen die filosofie van dat gebiedsontwikkeling... duurzaamheid en dat soort dingen. We willen ons daar hard voor maken en ons daar voor inspannen. Maar dat betekent wel dat je al die barrières van die aanvullende regelgeving waar je mee te maken krijgt

moet overwinnen.

D: Ja dat kwam dus ook wel veel naar voren uit de ander interviews dat de regelgeving, met name toen met Zonedorpen en Duurzaam Menterwolde, wat toch organisaties zijn die wat langer al mee gaan. En die hebben met name in de beginperiode veel onduidelijke regelgeving en onduidelijke spelregels ondervonden. Hebben jullie daar ook last van? Omdat dit dus nogal een betrekkelijk nieuwe sector is.

JB: Onduidelijke regels, ja! Maar ook regels die niet passen bij een nieuwe maatschappelijke ontwikkeling, en dat is heel vervelend. Ja in die omgevingsinrichting dus.... dan blijkt dat er allerlei initiatieven zijn onder die vlag van de duurzaamheid... en dat willen we dus als samenleving... maar dat de formele kant zegt van dat kan helemaal niet!! Dus daar loop je echt keihard tegen aan... iedereen is van goede wil.. maar de formele spelregels laten het niet toe.

D: De spelregels zouden in dit geval dus soepeler moeten zijn?

JB: Ja dat klopt, en die zijn ook in de maak want het ministerie van infrastructuur en milieu daar wordt gewerkt aan een nieuwe omgevingswet waarin, als het goed is, veel meer rekening wordt gehouden om dit soort initiatieven om die sneller, minder kostbaar en gemakkelijker te maken. Het probleem is al gesignaleerd, maar er wordt vaak in de samenleving... dat gene wat in de samenleving gebeurt loopt vooruit op de formele wet- en regelgeving.

D: Zijn er nog andere punten die in deze samenwerking echt beter zouden kunnen? Of is dat echt het enige punt wat beter zou moeten worden

JB: Ja ik denk dat algemeen... algemeen zou je kunnen zeggen dat de provincie en gemeenten / overheden die wat willen , die zouden meer moeten uitgaan van de vraag van de initiatiefnemer. Het is net als met een bouwvergunning dat de overheid, of wel lokaal of een andere overheid, die wordt als tegenstander gezien. Die zeggen vaak nee dit kan niet, dit mag niet! En er zou veel meer een houding moeten ontstaan.. ook van de kant van de overheid van oké dit willen we met zijn allen. perspectief .. dus we gaan jou helpen om te kijken hoe we het voor elkaar gaan krijgen. Er wordt veel te veel gekeken naar .. als ik het heel negatief zeg waarom iets Niet kan

D: Ja oké, dus een iets meer positieve houding.. wat meer welwillendheid

JB: Ja er zou een andere houding moeten ontstaan om maar ook proberen om dingen in te richten van als je het zó doet dan lukt het wél.

D: Ja ik heb ook wel gehoord vanuit andere interviews dat provincies en gemeenten vaak wel hun visie hebben. Zoals het energie neutraal zijn voor 2030 ofzo. Dat ze dus een doelstelling hebben, maar dat er geen concrete weg naar toe is. Het concrete plan ontbreekt dan... hoe willen ze dat bereiken

JB: Ja er zijn wel doelstellingen en fantastische uitgangspunten... Ten Boer wil in 2035 energie neutraal zijn, maar het is nu nog niet verder.. en dat is in 2014 geformuleerd. En het is nog niet verder dan de verkenning van zonne-energie en wellicht windenergie en hoe we dat moeten gaan doen. Dus wat jij zegt klopt helemaal. Een plan van aanpak met ook de geld er bij en het opruimen van de belemmerende wet- en regelgeving is (nog) niet aan de orde. De intenties zijn mooi, maar de

werkelijkheid is toch veel weerbarstig

D: Verwacht u wel dat dit in de toekomst bereikt gaat worden? De verbetering en verduidelijking van de regelgeving?

JB: Ik denk dat dat onontkoombaar is ... ik denk gewoon dat , dat wat 5 jaar geleden nog gewoon in de sfeer lag van idealisten... is nu gewoon wekelijkheid geworden. Je ontkomt niet aan de verandering in de verduurzaming van energie, je ontkomt er gewoon niet aan. Kijk maar naar Shell bijvoorbeeld, die gaan nu investeren in windparken. Nou 5 jaar geleden hadden de aandeelhouders daar nee tegen gezegd. Dat brengt veel te weinig geld op. Maar die slag wordt nu gewoon gemaakt. En de overheid zal daarin gewoon veel proactiever moeten zijn.

D: En ook zeker in het aardbevingsgebied... het lijkt me dat dat hier wel extra relevant is.

JB: Ja dat is dus zeg maar het complicerende en ook wel beladen factor... iedereen in Groningen wil af van de aardbevingen en het gas moet niet meer uit de grond gehaald worden, want dat is een oorzaak van aardbevingen. Maar als je dan vraag wat doe Jij er dan voor? Dan zeggen ze oo dat moet de overheid doen.. of dat moet een andere doen. Dus wel altijd de schuld verplaatsen. Nou en dat moet denk ik ook gewoon veranderen... ook gewoon de houding van de mensen

D: Is dat voor u ook een persoonlijke motivatie? de aardbevingsproblematiek? Door over te stappen op duurzame energie.

JB: Ja voor mij persoonlijk is dat er wel gewoon bij gekomen. Ik ben zelf al heel lang van mening dat we als samenleving gewoon anders moeten opereren, want het klimaatprobleem bestaat al wel langer dan 30 jaar. Dus het is onzin dat het nu van deze tijd is. En wat we daar aan kunnen doen, ik noem het maar 'lifestyle' dat is meer dan alleen energie. De manier waarop je je voortbeweegt, transportmiddelen, de manier waarop je met voedsel om gaat. Het zijn allemaal zaken die te maken hebben met de houdbaarheid voor de langere termijn. En daar heeft iedereen zijn eigen verantwoordelijkheid in en iedereen maakt zijn eigen keuzes en dat past ook in deze samenleving. Maar op dat vlak moet er nog heel veel gebeuren om tot een meer houdbaarder wereld te komen.

D: Nou moet ik wel zeggen dat het de laatste tijd steeds meer in opkomst is. De lokale energiebedrijfjes die springen als paddenstoelen uit de grond tegenwoordig.

JH: Maar als je de discussie meemaakt dan zie je dat je een groep mensen hebt, die licht je voor, die vertelt je wat je aan het doen bent en dan gaat het vervolgens alleen maar over het geld. En heel ver weg is dan nog het punt duurzaamheid... dus vergis je niet hoor haha. De portemonnee eerst en dan andere dingen. Maar er komt wel een kanteling. En dat is een proces en dat moet ook doorleefd worden. Hoe overheden en bedrijven in de samenleving er mee omgaan en hoe dat voldoende fundament krijgt.

D: Nee duidelijk! Volgens mij heb ik alles gehoord wat ik wilde horen! hartstikke bedankt!

JB: Nou dat is mooi! Ik hoop dat je er wat mee kunt